№ 169 Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem פרייז 20 גראשען Lodzer Tageblat

לאדזשער טאגעבלאט

רעדאקציע און אדמיניסטראציע: פיעטריקאווער 16. טעלעפאנען פון: רעדאקציע 57, פון אדמיניסטראציע 47.	מאנטאג, י"ד תמוז תרפ"ט.	22 lipca 1929 r.	22-טער יאהרגאנג.

כינעזישע מאכט ארעסטירט דעם גענעראל-קאנסול און אלע מיטגלידער פון סאוויעטישען קאנסולאט

דאס רויטע מיליטער האלט ווייטער בעזעצט די פערנומענע כינעזישע שטעט

אויסזיכט אויף א פרידליכער ערלעדיגונג פון סאוויעטיש-כינעזישען קאנפליקט

ווייטערדיגע קאמפען צווישען סאוויעטישען און כינעזישען מיליטער.—כינעזער געליטען א מפלה

ארעסטירט דעם סאוויעטישען גענעראל-קאנסול

פעקין, (ספעצ.) דאס סאוויעטישע מיליטער האלט ווייטער בעזעצט די 2 פערנומענע שטעט מאנשולי און פאגראניטשנאיא. די כינעזישע מאכט האט ארעסטירט דעם סאוויעטישען גענעראל-קאנסול און אלע מיטגלידער פון סאוויעטישען קאנסולאט.

כינעזישער אויסערן-מיניסטער פאר א פרידליכער ערלעדיגונג פון כינעזיש-סאוויעטישען קאנפליקט

שאנכאי, 21. יולי (ספעצ.) ווי דער אויסערן-מיניסטער וואנג האט ערקלערט, האט כינא בלויז אנגענומען פערהיטונגס-מיטלען, ער גלויבט אבער, אז דער אינצידענט וועט ערלעדיגט ווערען אויף א פרידליכען אופן.

די סאוויעטישע טענה, אז כינא וויל קלומרשט נישט אנערקענען די סאוויעטישע אינטערעסען ביי דער מזרח-כינעזישער באהן, האט מיניסטער וואנג געזאגט, זענען פאלשע.

ווייטערדיגע קאמפען צווישען סאוויעטישען און כינעזישען מיליטער

בערלין, 21. יולי (ספעצ.) פון כארבין קומען אן אלארמירענדע ידיעות וועגען גרויסע צוזאמענשטויסען פון סאוויעטישען מיט'ן כינעזישען מיליטער. פרייטאג האבען די סאוויעטען עטליכע מאל אטאקירט די כינעזער מיט דער הילף פון ארטילעריע. דער קאמף איז פארגעקומען ביים טייך סילגאריע. צוליב'ן שטארקען פייער פון סאוויעטישען מיליטער זענען די כינעזער געווען געצוואונגען זיך צוריקצוציהען אין גרויס אונארדנונג. דאס סאוויעטישע מיליטער האט עטליכע שעה דורכאנאנד באמבארדירט די כינעזישע פאזיציעס. די כינעזישע קאוואלעריע האט געפרובט ארומרינגלען דאס סאוויעטישע מיליטער, אבער די כינעזער האבען געליטען א מפלה. אונטער'ן איינפלוס פון די דאזיגע ידיעות איז אין כארבין ענטשטאנען א גרויסע מהומה. די איינוואוינער האבען גענומען אנטלויפען פון דער שטאט. דער גובערנאטאר פון כארבין האט ארויסגעגעבען א בעפעהל צו ארעסטירען אלע רוסישע בירגער.

לאנדאן, (ספעצ.) שבת האט דאס סאוויעטישע מיליטער ווידער אטאקירט די כינעזער אויף דער גאנצער בריים פון טייך טין-סען-הע אויף די מזרח-גרעניץ פון מאנדזשוריען.

די רייזע פון לובאוויטשער רבי קיין ארץ-ישראל און אמעריקא

רוגא (יט"א) דעם 30 יולי פאהרט אפ דער לובאוויטשער רבי קיין ארץ ישראל, וואו ער וועט אנקומען דעם 7. אויגוסט. נאך א קורצען בעזוך אין ארץ ישראל וועט דער לובאוויטשער רבי אפ פאהרען קיין אמעריקא.

געפונען אן'אונבעקאנט בילד פון שפינאזא'ן

בערלין (יט"א) ד"ר י. לעווי בעלדעט אין „קונסטוואנדערער" וועגען דער ענטדעקונג פון א ביז-אהצט אונבעקאנטען בילד פון נידערלענדישען מאלער סאמועל וואן-הוגסטראטען, וואס שטעלט מיט זיך פאר לויט דער גרעסטער ווארשיינליכקייט א פארטרעט פון שפינאזא. דאס בילד געהערט צו א פריוואטער פערזאן אין בערלין.

עס איז פעסטגעשטעלט געווארען, אז שפינאזא און הוגסטראטען האבען געלעבט אין איין צייט און דער מאלער האט געהאט א שטארקען אינטערעס פאר פילאזאפישע פראבלעמען.

נאך קורצע און שווערע ליידען איז געשטארבען אין בליהענדען עלטער פון 27 יאהר אונזער הייס-געליבטער ברודער, שוואגער און אנקעל

נ"ע

נח רובין

די לויה איז פארגעקומען זונטאג, דעם 21-טען יולי 1929, וועגען וואס עס טיילט מיט אין גרויס צער

די טיפטרויערנדע פאמיליע.

בעקאנטמאכונג.

אויף דער פערזאמלונג, וועלכע איז פארגעקומען דעם 21. יולי ד. ה. מיט דעם אנטייל פון מעהר ווי 3 חלקים צייטונגס-פערקויפער איז אנגענומען געווארען א בעשלוס, אז דער

אגענט פון דער צייטונג „ראדיא"

זאל נישט געבען קיין „ראדיא" די עלעמענטען, וואס האבען נישט קיין ערלויבניש פון דער רעגירונג

אויף האנדעל מיט צייטונגען. אין געגענפאל וועלען מיר נישט קויפען קיין שום צייטונגען ביי דעם זעלבען אגענט. מיט אכטונג

די פערוואלטונג פון פעראיין פון יודישע צייטונגס-פערשפרייטער אין לאדז

אנאנסען אין „לאדזער טאגעבלאט" האבען דעם גרעסטען ערפאלג

ד"ר ל. פינעס

אויגען-ארצט

האט איבערגעטראגען זיין אויגענקליניק פון ביאליסטאק קיין ווארשא, פאלנע גאס 30,

טעל.: 534-21, 534-20.

Dr. Niewiażski

האט זיך איבערגעצויגען

אויף אנדזשעיא 5, טעל. 59-40

נעמט אן פון 8—10 פריה און פון 5—9 אווענד. ספעציאל-ארצט פאר סיפיליס, טריפער און מענער שוואכע בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען. פאר דאמען ספעציעלער ווארטע-זאל.

עס איז פערלוירען געווארען

א פאַ-טפעל מיט מיליטערישע דאקומענטען, 8 פראַטעסטען, קאוציע-בריף, אנ'אינקאסא-קוויט און פערשידענע דאקומענטען. געגען בעלוינונג אפצוגעבען פיעטריקאווער 69 צו א. אונגער. 3303

אכטונג בלעכער-מייסטער פון צעך!

אזוי ווי עס קומען אן פרישע 2 וואגען דאך-פאפע, בעטען מיר אונזערע צעך-מיטגלידער זיך צו רעגיסטרירען מיט זייערע בעשטעלונגען. אנמעלדונגען ווערען אנגענומען יעדען אווענד אינ'ם לאקאל פונ'ם בלעכערצעך, פון 8 ביז 10 אזייגער.

דער עלטסטער: ש. אשטראוויטש.

פלעגט די פיס

PEDICURE

S. Łódzki

Traugutta 5 (Krótka) m. 10, tel. 70-37

נעמט אן פון 11—2 און פון 4—7 אָ. געוועזענער סיסטענט ביי מיסטער עלעמאן (הינעד-אויגען-אנשטאלט אין לאנדאן). ספעציאליסט צו בעזייטיגען הינער-אויגען און הארנהויט ווי אריינגעוואקסענע נעגעל אהנע שמערצ

ווינער ארטאפעדישע פראצאווניע

— אונטער אויפזיכט פון א דאקטאר ספעציאליסט — מאכט לויט גיפס-מאדעלען וקלאדקעס געגען פלאט-פיס קינסטליכע פיס, ארטאפעדישע גארסעטען און אפאראטען א. ז. וו. גראנסקא 28 וו. 1 פון 5—7 אווענד

Dr. med Adam BENDER

האט זיך איבערגעצויגען אויף

נארוטאוויטשא 30 טעל. 14-75

ספעצ. פאר אינערליכע און הארץ-קראנקהייטען

נעמט אן פון 5—7 נאכמיטאג. 0085

Dr. med.

Roman Bornstein

Ciechocinek willa Ormuzd

Dr. med. A. Mazur

ספעציעל-ארצט פאר אויערן, נאז און האלז-קראנק ווי אויך שטום און שפראך-פעהלער

ווסכאדניא 65

איינגאנג אויך דורך פיעטריק. 46) טעל. 66-01

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז געשטארבען אין עלטער פון 83 יאהר

נ"ע

דוד ב"ר קאפעל ז"ל

וויאנזאווסקי

(איינער פון די ערשטע לאדזער בירגער)

די לויה קומט פאר היינט, מאנטאג, י"ד תמוז תרפ"ט 1 א זייגער מיטאג פון טרויער-הויז וואלבארסקא 26, וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער:

זוהן, טעכטער, איידעם, שנור, אייניקלעד און אור-אייניקלעד

שטאטיש טעאטער לאדז, צעגעלניאנא 63.

◀ גאסטראלען פון דער ▶

ווילנער טרופע

יאהר XIV .... אנפ. מ. מוזא.

שטאטיש טעאטער לאדז, צעגעלניאנא 63.

היינט, מאנטאג, דעם 22-טען יולי און מארגען, דינסטאג, דעם 28-טען יולי

קדוש השם

פון שלום אש, בעארבייט פאר דער ביהנע פון מיכאל ווייכערט. דעקאראציעס און קאסטיומען: ו. וויינטרויב, מוזיק: ה. קאן, טענץ און פלאסטיק: שוועסטער ראם.

ס'בעטייליגן זיך: פרויען: מרים ארלעסקא, יוכבד וויסליץ, נעמי נאטאן, דינה קאמען, אסתר גאלדענבערג א.א. מענער: יעקב וויסליץ, שמחה נאטאן, יוסף קאמען, דוד בירנבוים, זלמן הירשפעלד, יעקב מאנסדארף, יעקב קורלענדער, בערג, חיים בראקאוש. בילעטען פאר פערקויף אין בעשטעל-קאסע אין גאסטאמסקי'ס צוקערניע פון 10 ביז 7 און פון 7 ביי דער טעאטער-קאסע.

פרעמיערע! „דער זינגער פון זיין טרויער" פרעמיערע!

פון אסיפ דימאוו טראגי-קאמעדיע אין 8 אקטען.

עפענטליכע מיטיילונג!

דערמיט מאכען מיר בעקאנט דער עפענטליכקייט, אז פון 21 יולי האפען מיר, צוליב פון אונז אונאפהענגיגע סבות געלעגט אונזערע מאנדאטען אין וועכנעריז-קליניק „לינת החולים".

מיר דאנקען דער געשעצטער יודישער בעפעלקערונג פאר דער אונטערשטיצונג, וואס זי האט אונז ביז איצט ארויסגעוויזען, א דאנק וואס מיר זענען בעוויזען אין דער לאגע צו ברענגען די קליניק צו דער הויכער מדרגה, אויף וועלכער זי שטעהט איצט.

מיט אכטונג:

די פערוואלטונג פון וועכנעריז-קליניק „לינת-החולים".

די „העלדען“ פון די אנטי־יודישע עקסצעסען אין לעמבערג שוין איבערגעגעבען געווארען צום געריכט

דער פארשטעהענדער גרויסער פראצעס אין לעמבערג

פון די כוליגאנישע ענדעקישע סטודענטען

לעמבערג, (קעל) לעמבערג שטעהט פאר א גרויסען פאליטישען פראצעס. די ענדעקישע סטודענטען, וואס האבען בעת די טרויעריג־בעריהמטע געשעהענישען אין לעמבערג פאגראמירט יודישע קולטורעלע אינסטיטוציעס און זיך אפילו נישט אפגעשטעלט פון שלאגען מכת־רצח זייערע יודישע קאלעגען־סטודענטען, וועלען געשטעלט פאר'ן משפט פון קרייז־געריכט.

ווי בעקאנט, האט די פאליציי דעמאלט פערהאלטען 32 כוליגאנישע סטודענטען, וועלכע זענען אבער נאך דער ערשטער אויספארשונג ארויסגעלאזט געווארען אויף דער פריי.

די ווייטערע אויספארשונג און די ארבייטען איבער'ן צוזאמענשטעלען דעם בעשולדיגונגס־אקט האט געדויערט ביז איצט. דער בעשולדיגונגס־אקט איז ערשט איינגאנצען אויסגעפערטיגט געווארען און איז געווארען איבערגעשיקט צום פראצעס פון קרייז־געריכט.

היינט ווערט דער בעשולדיגונגס־אקט פונאנדערגעשיקט צו אלע בעשולדיגטע סטודענטען, און אויב זיי וועלען נישט אין משך פון 8 טאג ארייגשיקען רעקורסען בלייבט ער אין קראפט און די געריכטס־פערהאנדלונגען וועלען נאך פארקומען אין די נאהענסטע וואכען.

דער דאזיגער פראצעס געגען די שולדיגע אין די לעמבערגער עקסצעסען האט ארויסגערופען א געוואלטיגע פעראינטערעסירונג אין אלע קרייזען פון דער יודישער געזעלשאפט בעת די געריכטס־פערהאנדלונגען וועט מוזען אויפגעדעקט ווע־רען דער גאנצער אומזין פונ'ם בלבול וואס האט די לעמבערגער יודען געקאסט אזוי פיל שרעק און פיין. בעזונדערס גרייטען זיך פיבערהאפט צום דאזיגען פראצעס די ענדעקעס וואס ווילען פון איהם שלאגען פאליטישען קאפיטאל. אויש 14 אדוואקאטען פון זייער מיט האבען זיך פרייוויליג געמאלדען צו פערטיידיגען די לעמבערגער „פאטריאטען“.

געוו. מיניסטער טשעכאוויטש

פאהרט קיין איטאליען פינאליזירען די הלואה פון 10 מיליאן דאלאר

וארשא. (טעלעפאניש) דער געוועזענער פינאנץ־מיניסטער טשעכאוויטש, וואס איז איצט הויפט־דירעקטאר פון דער אגראר־באנק („באנק זיעמיאנסקי“) פאהרט היינט ארויס קיין איטאליען, כדי צו פינאליזירען די הלואה פון 10 מיליאן דאלאר פאר די דערמאנטע באנק.

איינשטיין־וואלד הינטער תל־אביב

ירושלים, 21. יולי (יט"א) דער תל־אביב'ער שטאט־ראט פיהרט איצט אונטערהאנדלונגען מיט דער דירעקציע פון קרן קימת וועגען דעם איינשטיין־וואלד, וואס זאל געפלאנצט ווערען אונטער תל־אביב.

מלוכה־פרעזידענט נעמט אויף די מיטגלידער פון כירורגישען קאנגרעס

וארשא. (טעלעפאניש) היינט קומט דער מלוכה־פרעזידענט צוריק פון קראקא און ער וועט אויפנעמען די מיטגלידער פון אינטערנאציאנאלען כירורגישען קאנגרעס, וואס עפענט זיך די טעג אין ווארשא.

סעסיע פון אינטערנאציאנאלען ראט פון „ארט“־פערבאנד

בערלין (יט"א) פון 21 ביז דעם 24 יולי וועלען פארקומען אין בערלין די בעראטונגען פון אינטערנאציאנאלען ראט פון „ארט“־פערבאנד. אויף דער טאגעס־ארדנונג שטעהט דער ארבייטס־פראגראם פאר'ן יאהר 1929/30. אין דער בעראטונג וועלען זיך בעטייליגען פארשטעהער פון „ארט“ פון פעריש־דענע לענדער. בערוכטען וועגען דער אויפבוי־טעטיגקייט אין סאוויעט־רוס־לאנד וועלען אפגעבען אינזש. צענגעל־נוצקי און ד"ר זילבערפארב, וועלכער האט לעצטענס געמאכט א רייזע איבער די יודישע ישובים אין ראטען־פער־באנד.

—==—

די בעערונג פון 60־יעהריגען געבורטס־טאג פון הרב־הכולל ד"ר עהרענפרייז

שטאקהאלם (יט"א) דער בעקאנטער העברעאישער שריפטשטעלער און רב־הכולל פון שוועדען, הרב ד"ר מאר־קוס עהרענפרייז האט די טעג געפייערט זיין 60־יעהריגען געבורטס־טאג, די צייט־שריפט „יודישע טידסקריפט“ האט גע־ווידמעט דעם יובילאר א ספעציעלען נו־מער מיט א ריהע ארטיקלען וועגען ד"ר עהרענפרייז פון מארטין בובער, ד"ר יעקב קלאטשקין, דאקטער זלמן שניאור, וולאדימיר גראסמאן און אנדערע.

דער יובילאר האט בעקומען צאהלרייכע גראטולאציאנס־דעפעשען פון פער־שידענע ערד־טיילען, צווישען אנד. פון בולגארישען קעניג פערדינאנד (ד"ר עהרענפרייז איז געווען א געוויסע צייט רב־הכולל אין בולגאריען), פון הרב־הכולל ד"ר הערץ, הרב הראשי יעקב מאיר, ראבינער פראפ. שאר פון ווארשא, נחום סאקאלאוו, פראפ. דובנאוו ווי אויך פון דער בעריהמטער שוועדישער דיכטערין סעלמא לאגערלעף, פון דעניש־שען דיכטער יעקב וואסערמאן, פון שלום אש, ראבינער ד"ר סטעפען ווייז, סעני־רעפוטאט ד"ר מהאן און פיל אנדערע.

דער בולגארישער קעניג שרייבט אונ־טער אנדער אין זיין דעפעשע די גרוי־סע לייסטונגען פון הרב עהרענפרייז פאר'ן בולגארישען יודענטום. הרב הכולל ד"ר הערץ האט אנגעוויזען אויף רעכט שטארקען איינפלוס, וואס ד"ר עהרענ־פרייז האט אויסגעאיבט אויף דער ענט־וויקלונג פון ניי־העברעאיש.

ד"ר סטעפען ווייז דערמאנט אין זיין דעפעשע די געמיינזאמע ארבייט מיט'ן יובילאר אויף די ערשטע ציוניסטישע קאנגרעסען.

וואס וועט זיין מיט'ן קבר פון קדושת לוי

רוגא (יט"א) אויפ'ן בערדיטשעווער בית־עולם, וועלכען מען האט איצט אנגעהויבען איבערצוגראבען, גע־פינט זיך אויך דער קבר פון ר' לוי יצחק בערדיטשעווער.

לויט די ידיעות, וואס זענען דער־האלטען געווארען פון רוגא ווערען איצט געפיהרט אונטערהאנדלונגען מיט דער „יעווסעקציע“, אז דער קבר פון ר' לוי יצחק בערדיטשעווער און איניגע אנדערע צדיקים זאלען נישט גערוהרט ווערען. די „יעווסעקציע“ זאל שוין האבען מסכים געווען איבערצולאזען דעם קבר פון ר' לוי יצחק בערדיטשעווער, אבער זי זאגט זיך דאס אפ צו טון לגבי אנדערע צדיקים.

קהלות־געזעץ ארייגעטראגען אין רומענישען פארלאמענט

די יודישע פראטעסט־אקציע געגען דעם געזעץ

בוקארעסט (יט"א) נישט קוקנ־דיג אויף דער העפטיגער פראטעסט־אק־ציע מצד דער יודישער געזעלשאפט האט מיניסטער וולאד ארייגעטראגען דעם רעגירונגס־פראיעקט וועגען קהלות געזעץ אין פארלאמענט, נאכדעם וואס ער איז אנגענומען געווארען אין פאר־לאמענט האט אנערקענט דעם געזעץ־פראיעקט פאר א דרינגענדען. די יודי־שע דעפוטאטען ענטוויקלען אן ענערגי־שע טעטיגקייט. א גרויסער טייל פון די בעסאראבער דעפוטאטען ווי אויך פארטגעשריטענע מיטגלידער פון דער רעגירונגס־פארטיי, ווי פראפ. אנדרעי, ראלעא און אנדערע האבען פערשפרא־כען שטיצען דעם יודישען שטאנדפונקט אין דער פראגע פון קהלות־געזעץ. אין בוקארעשט, יאסי און אנדערע שטעט זענען פארגעקומען א ריזע יודישע מא־סען־מיטינגען, וועלכע האבען אנגענומען א שארפע פראטעסט־רעזאלוציע געגען דעם רעגירונגס־פראיעקט פון קהלות־געזעץ, וועלכער ווערט בעצייכענט אלס אטענטאט אויף די ארגאניזאציאנס־פרא־מען פון יודישען געזעלשאפטליכען לע־בען.

די יודישע לאגע אויף דער גאנצער וועלט

די רעדע פון הרב־הכולל ד"ר הערץ אויף דער פרעדיגער־קאנפערענץ אין לאנדאן.

לאנדאן (יט"א) דא איז געעפענט געווארען די קאנפערענץ פון יודישע פרעדיגער און רבנים פון גאנץ ענגלאנד, אויף וועלכער הרב הכולל פון ענגלאנד, הרב ד"ר הערץ האט געשילדערט די לא־גע פון די יודען אין פערשידענע לענ־דער. אין סאוויעט־רוסלאנד — האט ער־קלערט הרב הערץ — דראהט ווייטער די אגאניע פון יודענטום, יודען ווערען פער־פאלגט, רבנים — בעזייטיגט, העברעאי־שע קולטור — אויסגעראטען, ציוניזם — פערבאטען, און פערטריבען קיין סיביר. אין משך פון איין יאהר האט מען קאנ־פיסקירט 59 שוהלען געבען 350 טעמ־פלען פון אנדערע רעליגיעס.

בעריהרענדיג די לאגע אין איטאליען האט הרב הערץ אונטערגעשטראכען דאס די לעצטע פאליטישע ענדערונגען ענטהאלטען גרויסע געפאהרען פאר די איטאליענישע יודען. די מלוכה'שע שו־לען ווערען דורכגעדרונגען מיט קאטאלי־ציזם, און דאס קען בריינגען צו דער פערשטארקונג פון רעל. שמד־בעוועגונג. אין דייטשלאנד זענען אין משך פון איין יאהר פארגעקומען 62 פאלען פון בית־עלמין שענדונגען. אין מעקסיקע ווערט געטריבען א שאוויניסטישע, אנטי־יודי־שע פראפאגאנדע. די מעקסיקאנער יודען זענען נישט גליכבערעכטיגט געווארען מיט די איבריגע בירגער. דער אנגצו־רענט בוים כותל מערבי האט ארויסגערו־פען א פראטעסט־כוואליע פון גאנצען יו־דענטום. אבער נעבען די דאזיגע שאטען־זייטען פון יודישען לעבען דארף מען אויך אנווייזען אויף די ליכטיגע זייטען און די דערפרייענדע ערשיינונגען. די יו־דישע ישיבות אין דרום־אמעריקא ענט־וויקלען זיך אלץ לעבהאפטער. בעפריי־דיגענדע ידיעות קומען פון מעקסיקא און בראזיליען. א וואונדערבארער בעא־ווייז פון יודישע אחדות איז די שטיי־גונג פון דער פערטרעטער יודישער אגענץ, וואס וועט רופען פאראויס דעם אויפבוי פון דער יודישער נאציאנאלער היים. הרב הערץ האט ווייטער גערעדט וועגען דער ישיבות־בעוועגונג אין מזרח אייראפא און די פרעכטיגע ישיבות, וואס זענען געשאפען געווארען אין אמעריקא. הרב ד"ר הערץ האט אנגעוויזען אויף דער נויטווענדיגקייט צו שטיצען די שלום־שטרעבונגען דורך גרינדען ספעציעלע פאציפיסטישע ארגאניזאציעס אין אלע לענדער. הרב הערץ האט זיך גע־נוי אפגעשטעלט אויף דער פראפאגאנדע פאר'ן קאלענדאר־רעפארם, וואס ווערט געפיהרט פאר די מיטלען און אין די אינטערעסען פון דער הויך־פינאנץ און באהן־איינגענטימער און האט צום סוף בעהאנדעלט א ריהע אינערליכע פראב־לעמען פון ענגלישען יודענטום.

ענדעקעס געגען דער מלוכה־לאטעריע

די „גאזעטא ווארשאווסקא“, וועלכע האט זיך לעצטענס גענומען אויסצוזו־כען פערשידענע חטאים אויף דער רע־גירונג, איז געקומען ארויס מיט א זעהר גרויסען ארטיקעל געגען דער פוילישער מלוכה־לאטעריע.

דער ענדעקישער ארגאן ווייזט אן, אז די שאנסען צו געווינען זענען זעהר קליין, אזוי, אז די לאטעריע איז שוין א פיל קלענערער האזארד, ווי אנדערע לענדערס מלוכה־לאטעריע.

רעדע פון הערבערט סעמועל אין ענגלישען פארלאמענט

וועגען דער ענטוויקלונג פון ארץ־ישראל

לאנדאן (יט"א) בעת דער דיס־קוסיע פאר דער דריטער לעזונג פון „קאלאניאל דעוועלאפמען ביל“ האט גענומען דאס ווארט סער הערבערט סעמועל, וועלכער האט אויסגעדריקט זיין פערוואונדערונג, פארוואס בעריק־זיכטיגט נישט דער ביל אויך די פי־נאנציעלע נויטען פון ארץ ישראל. די פראגע פון הלואות האבען א זעהר גרו־סע בעדייטונג פאר די מאנדאט־טערי־טאריעס. ווי בעקאנט, דארפען די מאנ־דאט־טעריטאריעס פון דער קאטעגאריע א צו וועלכער עס געהערט אויך ארץ ישראל, פערהאנדעלט ווערען מיט דער צייט און זעלבסטפערוואלטענדע לענ־דער. אין אזעלכע בעדינגונגען וויל קיי־נער נישט ערמעגליכען די דאזיגע טערי־טאריעס אנהלואות, וואס זאל אמארטי־זירט ווערען אין משך פון 40—50 יאהר, ווייל מען איז נישט זיכער, ווי לאנג וועט די טעריטאריע פערבלייבען אונטער דער ענגלישער אדמיניסטרא־ציע, דעריבער געפינען זיך די מאנדאט לענדער, אין א פיל־אונגינסטיגערען לאגע, ווי די קרוין־לענדער. סער סע־מועל האט אנגעוויזען, דאס דער פאר־געלעגטער ביל ענטהאלט א ריהע הלואה פערליכטערונגען. עס דארפען אבער אויך בעריקזיכטיגט ווערען די מאנ־דאט טעריטאריעס. דאס זענען אלטע היסטארישע לענדער, אבער עקאנאמיש זענען זיי יונג. ארץ ישראל איז די איינציגע טעריטאריע, וואס האט אוים געצאהלט ענגלאנד די חובות פאר די באהנען און אנדערע אינוועסטיציעס.

כער סעמועל האט ווייטער ערקלערט, דאס ער וויל לענקען די אויפמערק־זאמקייט פון דער רעגירונג אויף דער נויטווענדיגקייט און צוועקמעסיגקייט צו בויען א באהן־ליניע פון חיפה צו דער סירישער גרעניץ, וואס זאל זיין פערבונדען מיט דער באהן־ליניע פון היפה צו דער סירישער גרעניץ, וואס זאל זיין פערבונדען מיט דער באהן־ליניע קיין ביירוט. פון דער צייט, ווען ער איז געווען נציב העליון אין ארץ ישראל איז איהם בעקאנט, דאס די פראנצויזישע מאנדאט־מאכט בעציהט זיך גינסטיג צו דעם פראיעקט. די נייע ליניע וואלט ערמעגליכט א דירעקטען באהן־פערקעהר צווישען סיריען און עגיפטען און וואלט גינסטיג געווירקט אויף דעם סחורות־אויסטויש צווישען ארץ ישראל און סיריען. די דאזיגע באהן וועט אויך קענען שפילען א ווילכ־טיגע ראל אין דער פערבינדונג צווי־שען קאלע — קאנסטאנטינאפאל און קאיר.

נאך דער רעדע פון סער הערבערט סעמיועל האט סער אבוואלד מאסליי ערקלערט אין נאמען פון דער ענגלי־שער רעגירונג, דאס ארץ ישראל ווערט נישט דערמאנט אין דעם פארגעלעגטען ביל, ווייל ארץ ישראל קאן געניסען פון די אלע פערליכטערונגען, וואס זענען בעשטימט געווארען אין ביל, אויפ'ן סמך פון „קאלאניעלס סטאקס אקט“.

—0—

„לאדזשער טאגעבלאט“
אויפ'ן ציוניסטישען קאנגרעס אין ציריך.

צום 16־טען ציוניסטישען קאנגרעס, וואס רופט דאסמאל ארויס אן'אונגעוועהנליכען לעבהאפטען אינטערעס אין די ברייטעסטע קרייזען פון דער יודישער געזעלשאפט, צוליב דער קאנסטיטואירונג פון דער פערברייטערטער יודישער „אגענץ“,— האט די רעדאקציע פון „לאדזשער טאגעבלאט“ ארגאניזירט אין ציריך

אן'ערשטקלאסיגען אינפארמאציאנס־דינסט.

סיי פון די קאנגרעס־פערהאנדלונגען, סיי פון די „אגענץ“־בעראטונגען וועלען מיר צוויי מאל טעגליך בעקומען פון דער יודישער טעלעגראפען־אגענטור (יט"א), ווי אויך פון אייגענע קארעספאנדענטען

אויספיהרליכע טעלעגראפישע בעריכטען.

א גאנצער שטאב ספעציעלע מיטארבייטער פאהרען שוין די טעג ארויס קיין ציריך און זיי וועלען אינפארמירען די לעזער פון „לאדזשער טאגעבלאט“ וועגען אלץ, וואס וועט פארקומען אויף און ארום דעם היסטארישען קאנגרעס. אויך די אנגעזעהענע ציוניסטישע פיהרער

ד"ר. י. ראזענבלאט און ד"ר. א. טארטאקאווער

וועלען זיך טיילען מיט די לעזער פון „לאדזשער טאגעבלאט“ מיט זייערע איינדריקען פון ציריך און פון די קאנגרעס־ארבייטען.

לאָדזער טאַגעבלאַט

ד"ר רעדאקטאר נעמט-אן פון 6 ביז 7 אין אווענד.

ניט בעשטעלטע מאנוסקריפטען ווערען נישט צוריקגעשיקט.

אדרעס: „Lodzer Tageblat", Łódź, Piotrkowska 16 Skrz. poczt. 16

טעלעפאנען: רעדאקציע 57. אדמיניסטראציע 47.

דאס מלחמה-פייער אויפ'ן ווייטען מזרח

דער קעלאג-פאקט, וואס האט געזאלט ברענגען ישועות ונחמות אויף דער וועלט, האט איצט א פאר טעג פאר זיין אריינטרעטען אין לעבען, אויסצושטעהן זיין ערשטע פייער-פראבע. עס קלינגט ממש, ווי אנ'איראניע. גראד אין דער זעלבער צייט, ווען אלע מלוכות האבען שוין ראטיפיצירט דעם אפמאך, און ער דארף שוין איבערמארגען אריינטרעטען אין קראפט האט זיך צופלאקערט אזעהר שווערער קאנפליקט אויפ'ן ווייטען מזרח און מען הערט שוין דארט דונערן די הארמאטען. קיין אפיציעלע מלחמה-ערקלערונג צווישען רוסלאנד און כינע איז נאך ביז איצט נישט געווען און די אלע קאמפען וואס קומען איצט פאר ביי דער רוסיש-מאנדזשורישער גרעניץ, זענען נאר א מין פארשפיל צו די גרויזאמע שלאכטען, וואס וועלען זיך אנהויבען אויב עס וועט פאקטיש קומען צו א מלחמה-ערקלערונג.

דערווייל אבער האט זיך די איראפעאישע און אמעריקאנער דיפלאמאטיע אנעם געטון צו דער ארבייט און מען הויבט אן פרובען רעדען צו די צוקריגטע בעלי דין, אז זיי זאלען צווישען זיך אדורכקומען בשלום. דער הויפט רודף-שלום-ניק איז דא אמעריקא און מיט רעכט ווערט אנגעוויזען, אז הגם רוסלאנד איז נישט קיין מיטגליד פון פעלקער-בונד און איז דעריבער אויך נישט פערפליכטעט צו הארכען די עצות פון דער דאזיגער אינסטיטוציע זענען אבער די סאוויעטען אונטערגעשריבען אונטערן קעלאג-פאקט, אז דאס גיט שוין די אנדערע קאנטראהענטען פון דעם קעלאג-פאקט א פתחון פה זיך אריינצומישען אין דעם ענין און נישט דערלאזען צום אויסברוך פון א מלחמה. דער הויפט-רודף-שלום'ניק איז דא אמעריקא.

אמעריקא אליין שטעהט אבער נאך ביז איצט נישט אין קיין שום בעציהונגען מיט סאוויעט-רוסלאנד און דעריבער מוז איהר שלום-פערמיטלונג געטון ווערען דורך אנדערע הענט. און די דאזיגע מיסיע האט טאקע אויף זיך גענומען דער פראנצויזישער אויסערן-מיניסטער בריאן, וועלכער האט שוין אפגעהאלטען א קאנפערענץ מיט'ן כינעזישען פארשטעהער אין פאריז און מיט'ן געוו. סאוויעטישען אמבאסאדאר אין פראנקרייך. און מען מוז מודה זיין, אז די צוויי מלכות, אמעריקא און פראנקרייך, זענען די פאסיגסטע און די געוואונשענסטע צו שפילען די ראל פון פערמיטלער אינ'ם רוסיש-כינעזישען קאנפליקט, ווייל זיי זענען אמווייניגסטען פון אלע אנדערע פעראינטערעסירט אינ'ם ווייטען מזרח. זיי קענען דעריבער זיין גענוג אביעקטיוו ביים פערהאנדלען מיט די צוקריגטע מלוכות און ארויספיהרען די אונטערהאנדלונגען אויף א גוטען וועג. דער אמעריקאנער שטאאטס-סעקרעטאר סטאמסאן האט פארגעלעגט, אז דער קאנפליקט וועגען דער מזרח-כינעזישער באהן זאל ענטשידען ווערען דורך אנ'ארביטראזש-קאמיסיע. און עס איז גאנץ מעגליך, אז איהם וועט דאס געלונגען אדורכצופיהרען. דער קאנפליקט אין ווייטען מזרח איז אזעלכער, וואס ריהרט נישט אן די לעבעדיגסטע אינטערעסען און דעם נאציאנאלען כבוד פון כינע און רוסלאנד. דאס איז א ריין-ווירטשאפטליכער קאנפליקט, וואס פאסט זיך זעהר גוט פאר אנ'ארביטראזש-קאמיסיע, וואס וועט שוין ווי עס איז קומען צו אנ'אויסגלייך. די פראגע איז נאר די, צי די וואס שטעהען אונטער די קוליסען פון דעם שפיל און דיריגירען מיט דעם ספעקטאקעל וועלען פערשפרייטען נאך א גרעסערע נעץ פון אינטריגעס, אז עס וועט זיך שוין זיין זעהר שווער דערפון ארויסצופלאנטערן.

אמעריקא און פראנקרייך האבען דעריבער פאר זיך א זעהר שווערע און פעראנטווארטליכע אויפגאבע, אנ'אויפגאבע אויסצומיידען א נייע מלחמה-געפאהר אויף דער וועלט, וואס הויבט זיך אן אויפ'ן ווייטען-מזרח און קאן זיך פערענדיגען אויף דער גאנצער וועלט.

דעם קעלאג-פאקט דראהט אזוי ארום בעגראבען צו ווערען נאך פריהער, איידער ער ווערט געבוירען...

— פמ.

יודיש טעאטער אין זאל פילהארמאניע — נארוטאוויטש 20 —

אונטער דער לייטונג פון א. בעזמאן

נאר איינציגע גאסטראלען פון קינסטלער-פאר פון מאסקווער גראנאווסקי'ס קונסט-טעאטער

מאריס לאמפע

און די זינגערין

פאניא מענדעלעוויטש

מיט'ן אנטייל פון ווארש. קאמיקער א. אייזענבערג

היינט מאנטאג, ד. 22-טען, מארגען דינסטאג, ד. 23-טען 9 אווענד

פרייזען פון 80 גראשען ביז 3 זלאטעס

דער שלאגער פון סעזאן, גרויסע אויפיהרונג פון גראנאווסקי'ס קונסט-טעאטער

טוביה דער מילכיגער

אין 4 אקטען מיט געזאנג פון אונזער פאלקס-שרייבער שלום עליכם. הויפט-ראל טוביה — מאריס לאמפע דייטעל — פאניא מענדעלעוויטש

עס נעמט אנטייל דאס גאנצע פערסאנאל

בילעטען אויף אלע פארשטעלונגען צו בעקומען אין קאסע פון פילהארמאניע

אנאנס!! אין פארבערייטונג אנאנס!!

200.000 און סטעמפעניו

פון שלום עליכם

יודישע נייעס

אנ'אונגארישער ריכטער נעגען אנטיסעמיטיזם

בודאפעסט (יט"א) אין היגען געריכט איז פארגעקומען דער פראצעס נעגען א געוויסען אנטיסעמיטישען באנק בעאמטען, וועלכער האט אין טראמוואי ברוטאל בעליידיגט א יודישען יונגען מאן.

דער אנטיסעמיט איז פערמשפט געווארען אויף 10 טעג ארעסט, דערביי דארף דער אורטייל מיט די מאטיווען, וואס שטעמפלען די אנטיסעמיטישע האנדלונג, אויסגעהאנגען ווערען אין באנק-הויז, וואו דער בעאמטער איז בעשעפטיגט.

א יודיש-רעליגיעזע פייערונג אין דאנציג

דאנציג (יט"א) אין זאל פון דער „בני-ברית" לאזשע האט דער היגער ארטאדאקסישער יוגענד-פעראיין צעירי תפארת ישראל" איינגעארדענט א סיום-פייערונג אויף „פסחים". די רבנים ראפאפארט, סעגאלאוויטש, ד"ר גרין, און הרב חיין פון צאפאט האבען געהאלטען רעדעס וועגען דער ענטוויקלונג פון דער רעליגיעזער יוגענד און בכלל פון רעליגיעזען לעבען אין דאנציג. אין נאמען פון דעם יוגענד-פעראיין האט גערעדט ה' פלוסבערג. די צוויי חזנים פראפ. מארדיי און פרעשטיכער האבען אויסגעפיהרט א מוזיקאלישע פראגראם.

יודישער געזאנג-פעראיין בעקומט דעם 2-טען פריז אין אונגארן

בודאפעסט (יט"א) אין דעברעטשין איז פארגעקומען א קאנקורס פון געזאנג-פעראיינען מיט'ן אנטייל פון 40 פעראיינען מיט 10.000 זינגער פון גאנץ אונגארן. דער איינציגער יודישער געזאנג-פעראיין, וואס האט זיך בעטייליגט אין קאנקורס האט בעקומען דעם צווייטען פריז.

עסטרייכישע „היימוועהר" אפען אנטיסעמיטיש

ווין (יט"א) דא איז פארגעקומען א גרויסע פערזאמלונג פון די שטאטישע אנגעשטעלטע, וואס איז צונויפגערופען געווארען דורך דער מיליטערישער ארגאניזאציע „היימוועהר". די רעדנער אויף דער פערזאמלונג האבען געטראגען א בולט אנטיסעמיטישען כאראקטער. די ווינער פרעסע ווייזט אן אויף דער פערשטארקונג פון די אנטיסעמיטישע שטימונגען אין „היימוועהר", וואס ווענדעט איהר טעטיגקייט נישט נאר נעגען די סאציאל-דעמאקראטען נאר אויך נעגען יודען.

—0—

ביי היינטיגע יודישע מאראנען פון פארטוגאל

בעגעגענישען מיט די מאראנען און זייער ארט לעבען.—די „קריסטאאס נאוואס", די קינדער פון די אמאליגע מאראנען. געהערען צו דער קריסטליכער קירך, אבער זיי היטען אפ יודישע מנהגים און לעבען בעזונדער אלס יודען. — אנ'אינטערעסאנט יודיש בילד.]

פון ד"ר מ. עהרענפרייז

.8

אבער דער אלטמשקער איז געקומען א תפלה-שטימונג, און אזוי זיצט זי, און מיט א רוהיגער, ווייכער שטים זאגט זי איינעם נאכ'ן אנדערן די תפלה-טעקסטען.

צווישען די תפלות זענען דא פיל פון גרויסען רעליגיעז-פסיכאלאגישען אינטערעס. די מארטירער האבען נים געטארט שאפען קיין נייע טעקסטען; זיי האבען נישט געטארט אויסטיינען זייערע שרעקליכע לײַדען און פײַן, וואס וואלט זיי גרינגער געמאכט זייערע פערבארגענע יסורים און געגעבען זיי קראפט צו ווייטערדיגע נסיונות.

נישט נאר די תפלות, דאס בעטען, — אפילו זייערע געפיהלען, האבען זיי געמוזט דערשטיקען. דערפאר טראגען זייערע תפלות, וואס זענען גענומען פון טראדיציאנעלע יודישע געבעט-ביכער, בעזונדער אויסדרוק פאר דער מאראנען-שטימונג. א געמיש פון טויט-שרעק, בטחון און האפנונג. זייער תפלה האט זיך דורך די אומשטענדען פערוואנדעלט אין א מין געהיים-שפראך, וואו די אומשולדיגסטע פערפאלגטע גיסען אויס זייער בומער הארץ פאר זייער פאטער אין הימעל.

איך זיץ אין דעם קליינעם דירה'לע ביים שוסטער אין דער יודענגאס אין ליסאבאן, און מיינע אויגען זענען ווי צוגעשמידט צו די ליפען פון דער אלטער, וועלכע זאגט מיט בעגייסטערונג א תפלה:

„גרויסער גאט פון ישראל, אליה, צבאות, די גאנצע וועלט איז פול פון דיין הערליכקייט, די, וועלכער ביזט שטארקער פון אלע וואפען, דער האר פון הימעל און ערד"...

„די וויסט דאך, אז מיר קענען נישט מיין אונזער פליכט צו דיר, ווייל מיר זענען צעזייט און צעשפרייט אין פרעמדע לענדער, ווייט פון דיין שטאט ירושלים און מיר האבען נישט קיין כהנים און נישט קיין לויים, אז מיר זאלען קענען, א, אונזער האר, ליובען און בעזינגען דיין הייליגען און געטליכען נאמען"...

דער מאראן בעט אין זיין תפלה שוין נעגען דער שרעקליכער געפאהר. זיין תפלה איז א געשילדערטער איבערבליק איבער דער יודישער מארטיראלאגיע:

„גיב מיר, בארמהערציגער פאטער, יאהרען פון גליקזעליגקייט; בעפריי מיך א, האר, ווי די האסט משה דיין קנעכט בעפרייט פון די פערפאלגונגען פון גנאדלאזען קעניג און דיין פאלק ישראל פון דער קנעכטשאפט פון מצרים, און אברהם דיין געליבטען פון דעם פייער פון די כשדים און דוד דיין געזאלבטען פון שאול'ס וואפען און יוסף הצדיק פון דעם נסיון אין מצרים, און יונה דיין נביא פון בויך פון פיש... אזוי זאלסטו מיך בעפרייען פון אלין, וואס איז געפעהרליך פאר מיין נשמה און מיין גוף".

צום סוף קומט דער אויסדרוק פון גלויבען אין דער מאכט פון גייסט:

„עס זאל זיך נישט רוהמען דער רייכער מיט זיין רייכטום, דער קלוגער מיט זיין חכמה, דער שטארקער מיט זיין כח, ווייל דאס אלץ האט נישט קיין ווערט, נאר מיט מיינע מעשים קענען מיר זיך רוהמען"...

די אלטע זינגט מיט איהר שוואכער שטים דאס פסח-ליד, דעם „שיר של ים"...

עס איז געווען א זעלטענע שעה, וואס איך האב פערבראכט ביים שוסטער אין דער ליסאבאנער יודענגאס, דער קליינער צימער איז געווען פול מיט הערליכע ערינערונגען. די שוואכע אלטע, פערמאטערט פון די פיל תפלות, וואס זי האט אונז פארגעבעטעט, איז געזעסען מיד, אפגעשוואכט, ווייט פון אלע ערדישע אינטערעסען און א סודות-פולער גלאנץ האט בעשטראהלט איהר פארמעט-געזיכט. אין שטארקער אויפרעגונג האבען מיר פערלאזט דאס הויז, וואס איז אונז פארגעקומען ווי א רעליגיאנס-היסטארישער מוזעאום, און די פרויען אויפ'ן שוועל זענען נאך לאנג געשטאנען און אונז צוגעוואונקען ווי אלטע גוטע פריינד — דריי מאראנען-דורות דורך א הייליגען סוד פערבונדען.

.4

וואנדערט מען פון די שמאלע רוישענדע הויפט-פלעצער פון ליסאבאן צו דער יודישער גאס צו, געהט מען פערביי די טראגישע שוי-פלעצער פון אויסראטונגס-קאמף, וואס די פינסטערע אינקוויזיציע האט געפיהרט. דאן לעבט מען איבער אין זכרון פיל טונקעלע קאפיטלען פון דער רעליגיאנס-געשיכטע, און מען פיהלט כמעט קערפערליך די גאנצע גרויזאמקייט פון דעם דאזיגען שרעקליכען צווי-קאמף צווישען געוואלד און גלויבען. איך פיהל מיך ווי איינגעשפינען אין די טראגישע ערינערונגען פון די שרעקליכע שוי-פלעצער. איך הער נישט און בעמערק נישט מעהר די בעוועגונג פון דעם גערויש פון דעם אנגעשטרענגטען לעבען, וואס ברויזט ארום מיר; איך פיהל נאר דעם גלוהענדען היסען אטעם פון רעליגיעזען קאמף, וואס הויכט איבער מיר.

דא, אויף די דאזיגע פלעצער האבען גאט'ס דינער אין זיין נאמען אויסגעשאכטען זייערע מיטמענשען. אויף אט די פלעצער, וואס זענען איצט אנגעפילט מיט פריידע און געלעכטער, זענען פערפייניגט געווארען און פערברענט געווארען טויזענדער מאראנען — די אורעלטערן פון די היינטיגע מאראנען. דא, אויף אט די פלעצער, פלעגען זיך אנזאמלען מחנות גאט-פארכטיגע פרומע און מיט פרייד און תהלים-געזאנג צוקוקען, ווי מען פערברענט די נישט-גלויביגע אויפ'ן אויטא-דע-פע. און דארט, נישט ווייט פון די שרעקליכע פלעצער, אין דער יודען-גאס, פלעגען זיך בעוועגען אין שטענדיגער לעבענס-געפאהר, אבער אהן א שום מורא פאר'ן טויט, בלאסע מאראנען-געשטאלטען, די אורעלטערן פון די, וועלכע דערוואכען איצט צו א נייעם לעבען.

אט דאס דאזיגע ארגאניזירטע מאראנענטום איז א ספעציעל-פארטוגעזישע ערשיינונג. עס איז נישט ווי אין שפאניען, נאר א געשיכטליכער קוריאז. דא איז ער א לעבעדיגער פאקט מיט ווייטע צוקונפט-מעגליכקייטען, א רעליגיאנס-פסיכאלאגישע ערשיינונג פון אלגעמיינעם אינטערעס, וואס האט נישט זיין גלייכען אין דער געשיכטע.

די שפאנישע מאראנען זענען שוין לאנג פערשוואונדען פון היסטארישען שוי-פלאץ. ווען עס איז אין יאהר 1492 ארויסגעגעבען געווארען דער דעקרעט וועגען פערטרייבען די יודען פון שפאניען, זענען די קליינמוטיגע און שוואכע, וואס האבען נישט געוואלט פערוואגלט ווערען אהן א היים, איבערגעגאנגען צו דער קאטוילישער קירך. זיי האבען דאס געטון פרייוויליג, אהן א דירעקטען צוואנג צום שמד. א טייל פון די דאזיגע משומדים, האבען זיך בעמיהט אויך נאך דער שמד אפצוהיטען עטוואס פון די אלטע טראדיציעס. אבער די האנד פון דער אינקוויזיציע האט שווער געדרוקט אויף יעדען פערדעכטיגען.

אנדערש איז עס געווען אין פארטוגאל מיט די „נייע-קריסטען".

מאנועל דער ערשטער, דער קעניג פון פארטוגאל, וועלכער האט זיך מתקנא געווען אין דער „רעכטגלויביגער מאט" פון פערדינאנד און איזאבעלא פון שפאניען האט ווייט איבערגעשטיגען זיינע לעהרער אין אכזריות און גרויזאמקייט.

אין יאהר 1496 האט ער אונטערגעשריבען דעם דעקרעט וועגען ארויסטרייבען פון פארטוגאל אלע יודען, וואס ווילען נישט איבערגעהן אין קאטוילישען גלויבען. דערביי איז בעשטימט געווארען, אז אלע קינדער אונטער 14 יאהר פערבלייבען אין לאנד און ווערען מיט געוואלד אפגע'שמד'ט.

אט די שרעקליכע גזירה, [illegible] צוואנג, האט קיינער נישט געקענט ביישטעהן. הונדערט טויזענד יודען, וועלכע זענען געווען גרייט אויף אלע קרבנות, האבען נישט געקענט פועל'ן ביי זיך צו שיידען זיך אויף אייביג פון זייערע קינדער. זיי אלע זענען איבער צום קאטוילישען גלויבען, אבער נאר לפנים.

אום צו ווירקען אויף די איינגעעקשנ'טע, זיי וועכער צו מאכען, האט דאן-מאנועל בעשטימט אויף א געוויסער צייט אנ'איבערגאנגס-רעזשים און אין פערלויף פון דער צייט, האבען זיי גענאסען פון געוויסע פערליכטערונגען אין רעליגיעזע זאכען. אבער נאר אט דאס טאקטישע מיטעל האט געהאלפען אויסצוברייטערן און צו בעפעסטיגען דאס מאראנענטום.

אין משך פון די צוועלף-דיגער יאהרען פון רעליגיעזע פערפאלגונגען, איז אויפגעקומען און זיך ענטוויקעלט דאס „געהיימע רעליגיעזע לעבען", וואס האט זיך פערצווייגט און געלאזען אזעלכע טיפע ווארצלען, אז עס האט געקאנט אויסהאלטען צוויי און א האלב יאהרהונדערט — אינקוויזיציע.

בשעת די אינקוויזיציע איז איינגעפיהרט געווארען אין פארטוגאל אין יאהר 1537, איז דאס מאראנענטום שוין געווען גוט ארגאניזירט. דער מיטעל-פונקט פון מאראנען-קולטוס האט זיך אריבערגעטראגען אין די נארד-פראווינצען, וואו די שטרענגע האנד פון דער אינקוויזיציע האט נישט אזוי גרינג געקאנט אנטאפען די שולדיגע אדער פערדעכטיגע. אין די דאזיגע פראווינצען געפינען זיך נאך היינט צום גרעסטען טייל אייניקלעך פון די ערשטע פארטוגעזישע מאראנען.

—0—

דער מייסטער פון'ס ניט-דערזאגטען

(צו אנטאן טשעכאוו'ס 25-טען יאהרצייט)

פון מארק ראזומני.

עס זענען פאראן מחברים, וואס נאכ'ן דורכלייענען זייערע א ווערק, הויבט מען פערטראכט אויף די אויגען פון בוך, דעם אויפגעבראזטען געמיט פערהילען סודות-פולע שלייערס, און מען פרעגט זיך אזוי אין דער וועלט אריין:

— נו, און ווייטער... און וואס איז ווייטער געווען?

און שטעלט מען זיך שוין אט די פראגע, איז דאס אין כלל א סימן, אז מען האט דא דורכגעלייענט א באמת קונסטלערישע ווערק.

ווייל אין דעם נישט-דערזאגטען, נישט אויסגעפיהרטען און לופטיגסט אויסגעשפינטען און אין צארטסטע אראמאטען אויסגעהויכטען — ליגט אפטמאל די העכסטע דערגרייכונג פון קונסטלערישען ווארט: דער כח פון שאפען.

דער אמת'ער קונסטלער רייסט אונז מיט אומפאס נאך זיך, עפענט אויף אונז ברחמנות'דיג אונזערע וואונדען — און שוין. ער שטעלט מויד אפ, לאזט אונז אויך שטעהן, אויפגעטרייסעלטע און ערווארטונג, מיט שטורעמדיגע פולסירונגען אין די אדערן.

מיט שטימונג רייסט אונז דער קונסטלער מיט, און מיט שטימונג האקט ער פאר אונז אפ דעם אויפבראז.

אבער נישט בלאנקעניש איבער ברענלאזי-פערבלאנדזשעטע פעלדער, נים אונבעשטימונג דארף ווערען די שטימונג — זי איז א זאך פון ווילען, א ביז צום סוף דערגאנגענע נויטווענדיגקייט.

און נאר דעמאלט איז זי — די שטימונג — קלארקייט, איז זי פול-בלוט: ענטפלעקונג!

א ברכה פאר דעם קונסטלער, פאר וועלכען עס האט זיך ענטפלעקט דער סוד פון קלארען שטימונגס-שאפען; פאר דעם, וועם עס איז דערגאנגען ביז'ן בעשטימטען אויסדרוק פון פערבענקטען גייסט — און מיר, די וואקלדיגע, געהען מיט לעבענס-חשק צו דעם ראזיגען מעלמונג-שלאגענדען קוואל, כדי מיט'ן קונסטלערישען נעקטאר צו שטילען אונזער פער'חלש'טען דארשט.

דאס איז טשעכאוו — דער מייסטער פון דער ראפינירטער בענקשאפט, דער טרוימער פון וואהרהאפטיגע שטימונגען.

ער איז דורך און דורך פערזענליך — דעם גאנצען ארום ווייקעלט ער אין זיין פערזענליכען צער און אלין [illegible] איז, וויקעלט ער אין וועלט-צער. ער איז א רעאליסט, — ער נעמט אויף געשעהענישען, קאכט זיי דורך מיט'ן זאפט פון זיין געמיט, פארבט זיי אויס מיט דער קאלירטקייט פון זיינע שטימונגען. ער גיט אונז דעם ריח פון דעם אמת'ען לעבען, מאלט פאר אונז בילדער פון אלטאג אויף לייוועגדען פון איינזאמקייט.

טשעכאוו פערגיסט פאר אונזערע אויגען נאר א פאר טראפען פון דעם וואונדערליכען עליקסיר, — און תיכף וואקסען זיך אויף דעם ארט פינאנדער וועלטען, און עס שפרייטען זיך פון אלע זייטען אויס ווייטע הארי'אנטען, און אונטער הימלען בעוועגען זיך מענשען און מענשעלעך. וואס ווייגען און לאכען, ליבען און לײַדען און שטארבען. און דער עיקר — זיי בענקען.

זיי בענקען מיט זיין בענקעניש, צוגעפארבט מיט דער גרויקייט פון זייער טאג-טעגליכקייט; זיי בענקען מיט זייער בענקעניש, וואס ווערט בעזיימט דורך שעמערדיגער פארבען-פראכט פון זיין קונסטלערישער זון.

עס זענען פאראן פיל, וואס נישטערן אין בעהאלטענע ווינקעלעך — ער איז פון די געצײַלטע, וואס האט געפונען אין דעם מענשען'ס נשמה דעם פערבארגענעם ניצוץ, דעם שטילען וועהמאגדיגען בענקען.

און מיט זיין הומאר, מיט זיין גוטמוטיגקייט, מאכט ער אונז נאך בולט'ער, פערשפיציגט ער אונז נאך מעהר.

און דערפאר טאקע —

דארטען, וואו ער לעכצט שטיל און פערלוסען, דארטען, וואו ער וועבט צארטע פעדים פון זיין אינזיכלוקייט, דארטען, וואו אונטער זיין כישוף-קוק בליהען אויף דורכזיכטיגע קווייטען פון שטימונגען — דארטען איז ער, דער טיף-מענשליכער קונסטלער.

אויף זיינע ווערק האט זיך אויפגעהארעוועט דער פריהערדיגער דור; עס איז געווען א צייט, ווען כמעט אלע ערנסטע לייענער זענען דורכגעדרונגען געווען מיט'ן פערשלייערטען טרויער און דער צארטער בענקעניש פון טשעכאוו'ס געשטאלטען.

און די היינטיגע מוחות איז דער אנדענק פון אט דעם ליטערען שרייבער א ביסעל פערווישט געווארען, — און דאך אויף די איצטיגע הארויזאנטען א סך גוטס אין ליכטיגעם פערטונקעלט — אבער זיינע ווערק פערנעמען אלעמאל איינעם פון די חשוב'סטע ערטער אין דעם פאלאץ פון מענשליכער קולטור, און דער איצטיגער יאהרצייט זיינער בעת וועלכען עס ווערט פונדאסניי וועגען איהם א סך געשריבען און גערעדט, וועט אונז אפשר אנ'איבעריג מאל דערמאהנען אן אונזערע פערגאנגענע טעג, בעת די מילדע שיין פון ראמאנטיק און צארטען טרויער אין טשעכאוו'ס קריסטאלענע ווערק, האט נאך בעשטראהלט אונזערע יוגענד-הימלען.

—0—

די בהלה מיט די ריידעוודיגע פילמס אין ענגלאנד

די גייסטיגע מלחמה, וואס געהט איצט אין צווישען אמעריקא און ענגלאנד.

דער באקאנטער לאנדאנער זשורנאליסט וויליאם צוקערמאן גיט איבער וועגען די בהלה, וואס ס'האבען ארויסגערופען אין ענגלאנד די רעדענדיגע פילמס (די טאקיס).

פילמס אין אלגעמיין, און „טאקיס" ספעציעל זענען דערוויילע כמעט ווי אין גאנצען אן אמעריקאנער פראדוקציע. 96 פון יעדער הונדערט פילמס, וועלכע מען שפילט אין ענגלאנד, קומען פון אמעריקע. מען ווערט דורכגעדרונגען מיט אמעריקע און מיט דעם אמעריקאנער גייסט. דער דורכשניטליכער ענגלישער יונגערמאן, אדער מיידעל ווייסען מעהר וועגען ניו-יארק ווי וועגען לאנדאן.

און דא קומען נאך איצט אלס צוגאב די „טאקיס": מען וועט נישט נאר זעהן אמעריקע, מען וועט זי נאך הערען, מען וועט מוזען זיך צוהערען צו דעם אמעריקאנער אקצענט (אדער צו די פיל אמעריקאנער אקצענטען), צו דעם צעקאליעטשעטען ענגליש פון האליוואוד און בראדוויי.

דאס איז א קולטור-קאמף, אפשר נאך מעהר ווי א „ביזנעס"-קאנקורענץ, א מין שטילע גייסטיגע מלחמה צווישען אמעריקא און ענגלאנד.

דער דאזיגער קאמף געהט איצט אן בלויז צווישען אמעריקע און ענגלאנד די אנדערע לענדער האבען נישט צו טון מיט דעם.

די שטומע פילמס פון אמעריקע האבען גרינג געקענט דורכדרינגען אין יעדען לאנד, ווייל זיי נויטיגען זיך נישט אין קיין שפראך. די רעדעוודיגע אמעריקאנער „טאקיס" קען מען אבער אין די לענדער, וואו מען רעדט נישט קיין ענגליש, נישט פערשטעהן.

ענגלאנד איז דאס איינציגע לאנד, וועלכע ווערט נישט נאר געהאלפען, נאר נאך מעהר געדראהט פון דער רעוואלוציע אין די פילמס. די שפראך איז אין די ביידע לענדער די זעלבע. אלץ וואס ווארנער בראדערס, פאקס, גאלדווין און די אנדערע גרויסע אמעריקאנער פילם-קאמפאניעס דארפען טון, איז בלויז קויפען גענוג ענגלישע טעאטער'ס און זיי קענען וויזען זייערע „טאקיס" אין גאנץ ענגלאנד...

איז א וואונדער, וואס עס הערשט אין ענגלאנד איצט אזא בהלה?

די נאציאנאלע זייט פון דער פראגע אינטערעסירט א לפי-ערך קליינער גרויסע פאליטיקער, שרייבער, לעהרער, געזעלשאפטליכע עסקנים און סתם אינטעליגענטען. דער דורכשניטליכער ענגלענדער איז פעראינטערעסירט הויפטזעכליך אין דער הויפט-פראגע: — וואס איז בעסער: דער שטומער, צי דער ריידעוודיגער פילם?

די ענגלענדער זענען זעהר גרויסע און לייד-ענשאפטליכע רעפאנטען (דעבאטאַנטען) מיט דער דיסקוסיע אויף אזא פראגע. איצט, גיט מען ווי א נאציאנאלער שוואַלקאט זנערע). האט זיך איצט ארום דער פראגע ענטוויקעלט א רעבאטע. עס איז נישטא קיין צייטונג, אדער זשורנאל, וועלכע זאל נישט דרוקען קיין ארטיקלען און שטימען געגען און פאר די „טאקיס".

אינטערעסאנט זענען די ארגומענטען געגען די רעדעוודיגע פילמס. די „טאקיס" מאטערן אוים דעם צוהערער. די גרעסטע מעלה פון די שטומע פילמס איז, וואס דער מוח קען אפריהען, קוקענדיג אויף זיי. זיי בעשאפען אן אטמאספערע פון שטילקייט און רוה, אין וועלכער די מידע, אנגעצויגענע נערווען רוהען זיך אוים. מען דארף זיך נישט אנשטרענגען נאכצופאלגען א שטילען פילם, דערביי זענען זיי דער בעסטער אפרוה פאר פיל מענשען נאך א שווערען טאג ארבייט. מיט די „טאקיס" איז פוקט פערקעהרט. מען דארף זיך אנשטרענגען אי צו זעהן, אי צו הערען אין דערזעלבער צייט, אזוי ווי אין טעאטער. הערצו איז דאס הערען נאך פיל שווערער, ווי אין טעאטער. ס'קומט צו דאס גרילצעניש פון דער מאשין, אזוי אז נאך א פאר שעה פון אזא מין פערוויילונג ווערט מען גוט אויסגעמאטערט. דער דורכשניטליכער מענטש ווייס עס נישט, נאר דאס איז א פסיכאלאגישער פאקט.

ווייטער: די „טאקיס" זענען נישט קיין אומאפהענגיגקייט קונסט ווי די שטומע פילמס, זיי זענען בלויז נאכמאכונג פון דעם טעאטער און קענען קיינמאל נישט זיין מעהר ווי א בילינגע מאשינאלע נאכקרומעניש פון לעבעדיגען טעאטער.

די שטומע פילמס זענען א קונסט פאר זיך — די קונסט פון דער מימיק, וועלכע האט מיט'ן טעאטער וועניג צו טון. דאס איז אן אומאפהענגיגע זעלבסטשטענדיגע קונסט מיט אומגעהויער גרויסע מעגליכקייטען.

די „טאקיס" שאפען אויך אפ דעם אינטערנאציאנאלען כאראקטער פון די פילמס, די שטומע פילמס ווערען פערשטאנען אומעטום. זיי נויטיגען זיך נים אין קיין שפראך און זיי טרעטען אריבער די גרענעצען פון נאציאנאליזמוס. די „טאקיס" ברענגען ווידער אריין די אלטע צעטיילונג צווישען פעלקער און לענדער.

דאס זענען די וויכטיגסטע אויסזאגונגען געגען די „טאקיס". עס זענען פערהאן אויך אנדערע. נאר יענע זענען נישט אזוי וויכטיג.

—0—

א „גלגול" אין א פיש...

אנ'אויסטערלישע מעשה, וואס איז זיך פערלאפען אין פריטשאן.

עס האט זיך געקענט דאכטען, אז אין אונזער צייט איז שוין מעהר קיין פלאץ נישט אפאר קיין דיבוקים און גלגולים. ווייזט זיך אבער, ארוים, אז אט דער אויפקעל איז נאך א גאנגבארער און מען קען פון אוהם נישט פטור ווערען.

אנומעלטען איז פריטשאן (בעסאראביען) א יודענע אהיימגעקומען פון מארק מיט א פינף-קילא'דיגען קארפ, וועלכען זי האט איינגעהאנדעלט לכבוד שבת. ווען זי האט גענומען „מאכען דעם קארפ", האט זי פלוצים דערהערט (אזוי זאגט זי, און געהט גלויבט איהר נישט), ווי ער האט א קרעכץ געגעבען. נו, פערשטעהט איהר דאך, אז ווען א צושניטענער פיש קרעכצט איז איינס פון די ביידע: אדער דער פיש איז קיין פיש נישט, אדער די יודענע, וואס האט איהם צושניטען, איז קיין יודענע נישט. און אזוי ווי די יודענע איז פארט געווען א יודענע (זי האט אפילו א מאן מיט קינדער), איז דער גאנצער השד געפאלען אויף דעם פיש. נישט אנדערש, אז ער איז א גלגול, אז עפעס א מין דבוק, האט זיך אין איהם אריינגעכאפט.

דאס ווייבעל האט, נאטירליך, אנגעמאכט א ליארם. שכנים זענען זיך צונויפגעלאפען און מען האט זי קוים בערוהיגט.

אבער אפלאזען די זאך גלאט אזוי האט מען אויך נישט געקענט, ווארים וואס טוט מען, אז דער פיש געהט איבער פון קרעכצען צו שרייען, פון שרייען צו יאמערן און מאקען צו פעטש? עפעס איז עס דאך נישט קיין איינפאכער קארפ.

קורץ, מען איז אוועק צום רב מיט'ן שטעמפל און איהם דערצעהלט די געשיכטע מיט'ן פיש. האט ער אויסגעהערט די געשיכטע מיט גרויס אינטערעס, האט פערקניטשט דעם שטערן, עטליכע מאל זיך געגלעט איבער דער באָרד און געהייסען קומען אין א האלבער שעה ארום. דערווייל איז אין שטעטעל געווען פערעלוד. איינער האט איבערגעגעבען דעם צווייטען די לעצטע סענסאציע פון טאג — די געשיכטע מיט'ן פיש וואס קרעכצט, און דערביי האט מען, פערשטעהט זיך, נישט געשפארט קיין פאַרבען, קיין גוזמאות... מאלבע האבען בלומרשט אליין געהערט ווי דער פיש האט געגעדט העברעאיש, אנדערע ווידער האבען געהערט, אז ער האט געבעטען מען זאל די יודענע איהם פיהרען אין מקוה אריין... און אזוי ווייטער.

ווען מען איז געקומען צום רב אין א האלבע שעה ארום, האט ער גע'פסקנ'ט אז מען זאל דעם פיש נישט עסען, ווייל ער פערמאגט אין זיך א נשמה פון א מענשען, א פערשאלטענע נשמה, געבעך, נאר מען זאל איהם איינוויקלען אין תכריכים און מקבר זיין אויפ'ן יודישען בית-עלמין, און א זייט...

די יודענע איז אוועק אהיים, געבעטען מיט א צוברָאכען הארץ, ווארום עפעס אזוי לייכט נעמט מען עס א פיש און מ'איז מקבר, ווי א מענשען?

אבער דער מאן איהרער האט ערקלערט, אז ער הערט נישט דעם רב, און ער וועט געוויסט לאזען טון מיט'ן פיש ביז זיין רבי, דער אזארנער ניטער יוד (וואוינט איצט אין בריטשאן), וועט איהם נישט ראטען, ווי זיך צו בעגעהן מיט דעם פיש...

און דער רבי האט דוקא מעהר שכל געהאט. ווי דער רב איז געהייסען ברענגען צו זיך דעם פיש. ווען מען האט געבראכט דעם „אורח" האט דער רבי אריינגערופען די רבי'צין און איהר געהייסען אפקאכען דעם פיש מיט'ן גלגול אויף שבת...

מילא, שמועסט מען, אז יענעם שבת האבען די אזארנער חסידים געגעסען פיש גאר מיט א בעזונדער מין הנאה. אמת, ס'האט טאקע געטיאכקעט אין הארצען... א קשיא אויף א מעשה, טאקע איז טאקע א חסיד מגולגל געווארען אין פיש, אבער אויב אפילו אזוי, האט ער אויך שוין געקראגען זיין תיקון, ווייל ער איז דאך אריינגעפאלען צו איינגעגע אין בויך אריין...

—0—

געשטארבען אגודה-פיהרער הרב מרדכי לייב רובין

חיפה (יט"א) דא איז געשטארבען אין עלטער פון 55 יאהר דער ראש בית-דין ביי דער אשכנזישער קהלה אין ירושלים, הרב מרדכי לייב רובין, הרב רובין איז געקומען קיין ווינען צו דער זיצונג פון דער אלוועלטליכער עקזעקוטיווע פון „אגודת ישראל".

הרב רובין שטאמט פון מיר (ליטא) און איז געווען אלגעמיין געשאצט אין דורך זיינע פאליטישע געגנער.

אין הסכם מיט'ן לעצטען ווילען פון פערשטארבענעם וועט ער געבראכט ווערען צו קבורה אין ירושלים.

—0—

אויפ'ן וועג קיין בוענאס איירעס

פון זעליג פאשאת

אויף דער שיף

קנאפע 2 וואכען האב איך פערבראכט אין פארטוגאל און ענדליך האב איך מיך געמאכט אויף דער לאנגער, ווייטער רייזע קיין ארגענטינע, וואו איך בין געווארען אנגאזשירט צו קעמפען פאר דער וועלט-מייסטערשאפט.

און א שעהנעם, זוניגען סעפטעמבער-טאג האב איך מיך איינגעזעצט אויף דער פראנצויזישער שיף „גרוא" און זיך אנגעהויבען צו דערווייטערען פון די פארטוגאלישע ברעגעס. איך האב געהאט א בילעט צווייטער קלאס. דער שיפס-קאפיטאן, א נעטער און מילדער פראנצויז האט מיך געזאגט, אז ער האט פאר מיר א זעהר פיינע קאבינע מיט נאך אנ'אטלעט, א קאלעגע פון עסטרייך. פאהרט אויך צו דעם טורניר קיין בוענאס איירעס. איך האט מיך מיט דער דאזיגער ידיעה ממש דערפרעהט — הייסט עס, אז איך בין נישט איינזאם אויף דער שיף — האב איך געזאגט צום שיפס-קאפיטאן — איך האב א פאר-קאלעגע.

— נישט איינעם — האט געענטפערט דער קאפיטאן — אונזער שיף פיהרט מיט זיך כמעט אלע אייראפעאישע אטלעטען, וואס וועלען זיך בעטייליגען אין אייער וועלט-מייסטערשאפט. געהט נאר אראפ אין אייער קאבינע, ארדענט אייך איין. און דאן וועט איהר זיך שוין בעקענען מיט זיי...

איך בין אראפ אין דער קאבינע און בעמערקט ליגען אויף א בעטעל א הויכען, געשוואלענעם דיוזש מיט א רויטער בוער-נאז אויפ'ן צופלאמערטען פנים. ער האט מאויף מיר געמאכט נישט קיין איבעריג גוטען איינדרוק. מיר האבען זיך פערגעשטעלט. מיין קאבינע און פאר קאלעגע איז געוועזן אנגאמען וועריק מאמ, א וויגער אטלעט. מיר האבען זיך בעידע צורעד'ט און פון די ערשטע ווערטער האב איך דערטאפט, אז דער גוי איז א גאנץ הויבשער אנטיסעמיט, אייגער פון די היימווער-לייט, וואס פילדערן אויף די גאסען פון ווינע און פון שטייער מארק, אז אלע אונגליקען פון עסטרייך שטאמען פון יודען. צו מיר האט ער זיך בעצויגען, ווי צו א קאלעגע אבער מיט א געוויסען בוטול, ווייל זיין גראבער גוי'שער קאפ האט שוין אופן נים געקאנט משיג זיין, אז א יוד קאן נאך אמאל האבען פיל שטארקערע ידים פון אנ'עש'ו.

— איהר יודען האט ער מיר געזאגט גאנץ פריינדליך — זענט פעהיג צו קאפ ארבייט. מיינע יודישע שול-קאלעגען פון ווינער גימנאזיע זענען אלע גאנץ פעהיגע קויפלייט און נאך בעסערע שווינדלער'ס, אבער ספארט, צו דעם טויגען זיי נישט, האט ער פערענדיגט אין א מאן, וואס האט געקלונגען מיט זעלבסטגעפיהל און איבערצייגונג.

אויף די דאזיגע אויספיהרונגען פון מיין אנטיסעמיטישען קאלעגע האב איך נאר געענטפערט מיט א שמייכעל, טראכטענדיג זיך בעת מעשה אין הארץ: ווארט נאר אונטער א ביסעל און איך וועל שוין דיר די דאזיגע זיכערהייט פון קאפ ארויסשלאגען.

און א פאר שעה ארום האב איך שוין געשלאסען קאנטשאפט מיט אלע מיינע פאר-קאלעגען און רייזעלען, וואס זענען געפאהרען מיט'ן זעלבען ציל, וואס איך: אנצוטון דעם לארבער-קראנץ פון דער וועלט-מייסטערשאפט אין בוענאס-איירעס. דא זענען געווען רוסען און דייטשען איטאליענער און שפאניער יעגערס און כינעזער, און צוזאמען האבען מיר מיט זיך פערגעשטעלט א דאמען-פעלקער-ליגע פון שמארקע. מיט פיל פון זיי האב איך זיך שוין געקענט פון דער שפאנישען טורניר און זיי האבען מיך דאס אזוי פאפולער געמאכט צווישען די אנדערע אטלעטען, וואס האבען מיך נאך ביז איצט נישט געקענט.

איך האב געוואוסט, אז איך פאהר קיין ארגענטינע. א אין א לאנד, וואס האט נאכנישט פערשלאסען איהרע טויערען פאר אימיגראנטען. איך האב מיך דערווייטערט אנגעשטויסען, אז מיט דער שיף מוזען אויך פאהרען א שעהן ביסעל עמיגראנטען און ווי נישט שטיך, וויל איך דאס צווישען זיי נישט געפונען אביסעל יודען. ווען איך האב דערויף געפרעגט דעם שיפס-קאפיטאן האט ער מיר געענטפערט, אז די עמיגראנטען פאהרען אלע אין דריטען קלאס און אויב איך וויל מיט זיי רעדען, קאן איך דארט ארויפגעהן. דאס איז געווען אין צווייטען טאג פון דער רייזע, איך בין אראפ אין דריטען קלאס און איך האב טאקע דארט געזעהן א שעהן ביסעל יודישע עמיגראנטען, אויב איך האב נישט קיין טעות, איז עס געווען אנ'ערך פון א 120 מאן. איך בין באלד מיט זיי געווארען היימיש, חברה האט מיך אריינגענומען אין א רעדעל און מ'האט מיט מיר געמאכט א יודישע האפקע. צווישען די עמיגראנטען איז געווען איינע א זעהר שעהן מיידעל פון א קליין שטעטעל אין פוילען. זי האט מורדער צעהלט, אז איהר פאטער איז ערשט מיט א קורצער צייט געווען א גרויסער מאנופאקטור כוחר און איהר געוואלט געבען א זעהר גרויסען נדן. די גראבשיינע האט אבער אנגעמאכט א חורבן אין לאנד. דער פאטער איז פעראָרעמט געווארען, באנקראטירט און

(ענדע — זייט 5)

אמיליאן דאלאר

שפאנענדער ראמאן פון היינטיגער צייט

(42-טע פארטזעצונג

— וואוהין? — האט דער געוועלב-אייגענטימער געפרעגט.

— שטענדיג אויף דער זעלבער אדרעס.

— גוט, מיין הער. אונז איז אלץ איינס, און וועלכען טאג מיר זאלען די נייע טויפטע סחורה אפשיקען.

— געוויס. איך וואלט נאר בלויז געוואלט האבען די זיכערקייט. אז די מערכאנען וועלען שטרענג אפגעהיטען ווערען.

— איהר קאנט זיין פולשטענדיג זיכער. איך וועל עס באלד ארייננציכטען אין בוך.

— עס איז אויך וויכטיג, אז יעדעס מאל זאל מיטגעשיקט ווערען דער געהעריגער ברוף.

א סוביעקט, וועלכען דער אייגענטימער האט צוגערופען, האט גימאכט פון די איינגעקויפטע זאכען עטליכע גרויסע פאקעטען, אויף וועלכע מאקס האט איינגענענדיג אויפגעשריבען דעם אדרעס און די דאטע, דערביי האט ער צו יעדען פאקעט צוגעשטעליעט יעדען קאנווערט מיט'ן ברוף אינעווייניג.

— איך האף, אז איצט קאנט איהר שוין רוהיג זיין פאר דעם גורל פון מיינע פאקעטען — האט דער אייגענטימער געזאגט.

— יא, איך וועל פולשטענדיג רוהיג זיין. אויב איך קאן רעכענען אויף דער פינקטליכקייט פון דער עקספעדיציע. איך וועל בקרוב אנהויבען א רייזע ארום דער וועלט, און איך מוז דערווייבער ארויסגעבען פעראָרדנונגען אויף א גאנץ יאהר, ווייל א.ד. גלויב נישט, אז איך זאל קאנען צוריקקומען פריהער.

נאכדעם, ווי ער האט ערלעדיגט און געשעפט די קניה מיט די שפיל-צייגען, איז ער געפאהרען אין א געשעפט פון גאלאנטעריע און געקויפט א שעכטעל מיט א זייער עלעגאנטע הענדשקעס, בעפעהלענדיג אפצושיקען זיי רוטא'ן דעם ערשטען פעברואר.

א יונגע, בלייכע פערקויפערין מיט מאדנע-טרויעריגע אויגען און ליפען, וואס זענען מיט וועהטאג אראפגעהאנגען, האט איהם געהאלפען ביים איינפאקען קליידלעך פאר א וויג-קינד, בעקומענדיג דעם אויפטראג אפצושיקען דעם פאקעט ערשט דעם 15-טען סעפטעמבער.

א שירעם מיט א פרעכטיג-געשניצטע הענטעל פון העלפאנד-ביין איז בעשטימט געווארען ארויסגעשיקט צו ווערען דעם ערשטען מערץ, אנדערע זאכען און טנדלייקס-צייכענונגען האבען געדארפט אפגעשיקט ווערען די ווייטערדיגע וואכען.

א פרעכטיגע שנור פערל מיט א גרויסען הערליכען אמעטיסט-שטיין אינמיטען האט געזאלט צוגעשטעלט ווערען ערשט אין רוטא'ס געבורטס-טאג.

זייענדיג פערנומען מיט דער דאזיגער בעשעפטיגונג איז די צייט פלינק און אנגענעהם אוועק פאר מאקסים'ען. דער זייגער האט געשלאגען צוויי. אידער ער וואס צייט געהאט צו עסען מיטאג. טראץ דעם האט ער זיך געפינען אין אנ'אויסגעצייכענטער שטימונג. — איך האב מיר אזוי נאך פערלענגערט דאס לעבען אויף א גאנץ יאהר — האט ער געטראכט. איך מוז מיך אבער בלויז אפזאגען פון דער פרייד צו זעהען מיט די אייגענע אויגען, ווי רוטא וועט די שפילצייג אוועקגעבען דעם קינד. איך וועל נישט קאנען זעהען, ווי דאס קינד וועט זיך שפילען מיט די זאכען. די זאכען וועלען ערשט אנקומען דעמאלט, ווען איך וועל שוין לאנג נישט זיין אויף דער וועלט. אין די טעג, וואס איך האב בעשטימט וועלען די אנגעשטעלטע פון פערשידענע געוועלבער זיין פערנומען מיט אפשיקען צו רוטא'ן די פאקעטען, וואס איך האב איינגעקויפט. מיין פרוי און מיין קינד וועלען אננעמען די פעקלעך ווי א געשאנק פון הימעל און זיי וועלען מיר זיין דאנקבאר, מיינענדיג. אז איך בין ערגיץ ווייט און איך טראכט אלץ וועגען זיי...

ער האט געגעסען מיטאג צוזאמען מיט'ן שווער, וועלכען עס האט זיך גלוקליך איינגעגעבען צו ערלעדיגען זיינע געשעפטען אין פאריז, און מאקסים האט איהם געבעטען, ער זאל מיטגעהן מיט איהם אין ביורא פון דער צפון-מערב-געזעלשאפט צו עקספעדירען אייזען-גרובענס, וואו ער דארף נאך האבען א וויכטיגע קאנפערענץ. אויפ'ן וועג האט ער ערקלערט דעם הער גארטנער, וואס אזוינס עס איז די נייע עקציען-געזעלשאפט, פערשטעהט זיך, אזוי פיל, וויפיל ער האט אליין געוואוסט; אגב האט ה' גארטנער געפאדערט מען זאל איהם אינפארמירען. דעם דירעקטאר פון דער געזעלשאפט, וואס ער האט געטראפען אין ביורא, האט ער געבעטען איהם אויסצוצאהלען, אויב ער קען, הונדערט טויזענד פראנק. וואס ער דארף אייגענטליך ערשט קריגען דעם 1. אויגוסט, און וואס ער דארפט זעהר נייטיג שוין האבען, ווייל ער מוז עמיצען געבען געלד. זיין וואונש האט מען טאקע בעפרידיגט, וואס האט געוויזען אז מען האלט איהם פאר א זעהר חשוב'ן מאן אין דער געזעלשאפט. היינט האט איהם דערביי ערקלערט, אז זיין באַרען איז נאכאמאל אפגעשאצט געווארען און ער קאן האבען, צו די דיוידענדע פאר איהם וועט וואהרשיינליך פערגרעסערט ווערען. טראץ דעם דירעקטאר'ס פערשטעלונג האט די דאזיגע ידיעה נישט געמאכט קיין איבעריג שטארקען איינדרוק אויף מאקסים'ען. דאס האט מען געקאנט זעהן לויט זיין קאלטקייט. פארדאס אבער האט זיך מיט דער געזעלשאפט שטארק אינטערעסירט הער גארטנער. ער האט געפרעגט פיל פאַנען וועגען דער טעטיגקייט פון דער געזעלשאפט, אויף וואס ער האט בעקומען גלייך געענטפערט. ווען מאקסים האט זיך פלוצלונג געזעגענט, ערקלערענדיג, אז ער האט נאך עטליכע וויכטיגע זאכען צו ערלעדיגען, איז דער שווער נאך פערבליבען אין ביורא, האבענדיג דערביי א געוויסען ציל, וואס איז בלויז איהם אליין געווען בעקאנט. איידער מאקסים איז אהיימגעגאנגען, האט ער זיך מיט איהם אפגערעדט אויף זיבען א זייגער אין אוועניו און קאפע לאריא.

ארויסגעהענדיג פון ביורא האט מאקסים זיך געהייסען אפפיהרען אויף דער רואי דע לאפעי, וואו ער האט אין איינעם פון די גרעסטע יובליער-געשעפטען בעצאהלט א בעדייטענדע סומע פאר א פרעכטיגער שנור פערל, וואס ער האט בעשטימט אלס געבורטס-טאג-פרעזענט פאר רוטא'ן, הייסענדיג איהם צושיקען אין זיבען חדשים דערנאך, ווי ער וועט אוועקגיין פון דער וועלט. דער אייגענטימער פון געשעפט האט איהם געמוזט געבען זיין ווארט, אז צוליב דעם גרו סען ווערט פון צירונג וועט ער די שנור פערל מיט די אייגענע הענד איבערגעבען דער אדרעסאטקע. דערביי האט מאקסים תיכף אויפ'ן ארט בעצאהלט פאר די רייזע-קאסטען פון פאריז קיין לאנדאן און צוריק.

הער זשאן דעקאן, דער אמאליגער קעלנער, וועלכען ער האט בעזוכט, האט אויפגענומען מיט צופרידענהייט זיין וואויל-טוער, ער איז ארויסגעלאפען פון די טרעפען אין איהם בעגריסט, און דערנאך האט ער איהם געוויזען די בילדער און איהם ערקלערט, אז די צוואנציג טויזענד פראנק, וואס ער האט איהם געגעבען, האבען איהם געבראכט גליק, און ער איז גרייט שוין איהם צוריקצוגעבען דאס געלד מיט די געהעריגע פראצענטער.

— איך דארף נישט אייער געלד — האט מאקסים געזאגט.

— מיין געלד?!... ניין, דאס איז אייער געלד. — האט הער זשאן פערבעסערט.

— איך וויל אויך נישט נעמען קיין שום פראצענטער. איך וואלט אייך גאר געבעטען איינס: איהר זאלט דאס קומענדיג יאהר, מיט דריי טעג פאר ווייהנאכטען, געבען דאס קומענדיגע יאהר — איבערשיקען מיין פרוי די צוואנציג טויזענד פראנק צוזאמען מיט דעם דאזיגען בריף, וואס איך גיב אייך איצט איבער. זייט איהר עס מיר צו?

הער זשאן דעקאן האט געשוואוירען ביי אלע הייליגקייטען, אז ער וועט נישט בלויז פינקטליך שיקען, נאר ער וועט זיך בעמיהען, אויב עס וועט איהם נאר מעגליך זיין, דאס געלד פערזענליך איבערצוגעבען.

מאקסים איז אהיימגעפאהרען צופרידענער מיט זיין שווער. די רייזע איז גוט אדורך. דער ים איז געווען רוהיג און זיי זענען צו דער צייט אנגעקומען.

און אוועגד האבען זיך בעידע געפינען אין דער ווילע.

רוטא איז געווען אין גארטען.

די בעגעגעניש צווישען פאטער און טאכטער איז געווען א הארציגע און א רירענדע. דערביי האבען זיך ביידע געהאלטען גאנץ ווירדיג. רוטא האט זיך בעמיהט צו הערשען איבער זיך. אבער הער גארטנער האט זיך נישט געקאנט געגען פריהען דערמאנט וואס ער האט צוריקגעוויזען זיין טאכטער, וואס ער האט בעשיינט מיט הונגערטער צערטליכקייטען. געפינענדיג זיך איין אויף א גן מיט'ן מאן, האט רוטא ארויסגעזאגט ווי ווייט זי איז געריהרט, וואס ער האט געברענגט דעם פאטער. זי האט זיך בעגאסען מיט טרעהרען, און קודם כל האט זי געבעטען דעם מאן, אז ער זאל אפוואשען די עקלהאפטע פארב פון די האר. ער האט צוגעזאגט עס גלייך צו טון. אבער יענ' האט טעם אפגעשלעפט ביז דער שווער איז אוועקגעפאהרען.

(פארטזעצונג קומט)

לאדזער כראניק.

נאכט־דיזשורען אין די אפטייקען.

מ. ליפיעץ פעטריקאווער 193, מ. מיילער פעטריקאווער 46, גראשקאווסקי קאנסטאנטינער 15, פערעלמאן צעגעלניאנע 64, ניעוויארצאווסקי אלעקסאנדראווסקא 37, יאנקיעלעוויטש אלטער־מארק 9.

א גרויסע ראדיא־סטאציע אין לאדז

(—) די לייטונג פון „פאלסקע ראדיא" פראגט זיך איצט ארום מיט א פלאן אויסצובויען אין ווארשא א נייע גרויסע ראדיא־סטאציע און עטליכע סטאציעס אויף דער פראווינץ. די צווייטע גרעסטע ראדיא־סטאציע אין פוילען וועט אויפגעשטעלט ווערען אין לאדז.

א פלאן און א צוזאג האבען מיר שוין — עס הערעט זיך נאר, ווי לאנג מיר וועלען דא נאך מוזען ווארטען, ביז דער ענין וועט ווערען אויסגעפיהרט...

זאכקענער פאר דער אויסמעסטונג פון הכנסה־שטייער

וועט בעשטימען די האנדעלס־קאמער.

(וו) ווי מיר דערוויסען זיך, האט די לאדזער האנדעלס־קאמער בעקומען א צירקולאר פון פינאנץ־מיניסטער, לויט וועלכען זי דארף דעלעגירען איהרע פערשטעהער און די שאצונגס־קאמיסיעס אלס זאכקענער פאר דער אויסמעסטונג פון הכנסה־שטייער. דער דאזיגער צירקולאר איז ארויסגעגעבען געווארען א דאנק די בעמיהונגען פון דער האנדעלס־קאמער און פינאנץ־מיניסטעריום.

די אויסמעסטונג פון אומזאץ־שטייער פאר'ן יאהר 1929

(וו) די לאדזער פינאנץ־קאמער האט בעקומען א צירקולאר פון פינאנץ־מיניסטעריום וועגען דער אויסמעסטונג פון אומזאץ־שטייער פאר'ן יאהר 1929 און וועלכען עס ווערט אנגעוויזען, אז פאר דער אויסמעסטונג פון דאזיגען שטייער זאל די שטייער־מאכט אויסנוצען ווי ווייט מעגליך פון די מאטעריאלען, וואס עס וועלען צושטעלען די זאכקענער. די זאכקענער פאר די בעזונדערע אויסמעסטונגס־ראיאנען וועלען בעשטימט ווערען דורך דער האנדעלס־קאמער, אויפ'ן סמך פון די רעכט, וואס זי געניסט. מען דארף בעמערקען, אז ביז איצט האבען די נאטשעלניקעס פון די שטייער־אמטען פערבעטען די זאכקענער פון צווישען די בעקאנטסטע בירגער לויט אייגענעם איינזעהן. אין צירקולאר איז בלויז נים אנגעוויזען צי די זאכקענער דארפען בעשטימט ווערען בעזונדער פון יעדער בראנזשע אדער אויף אנ'אנדערן אופן.

18־יעהריגער בחור דערטרונקען געווארען נעכטען אין זשאבינייצער סטאוו

(§) אין סטאוו, וואס געפינט זיך אין דארף זשאביניעץ איז נעכטען דערטרונקען געווארען דער אנגעשטעלטער פון דער לאדזער קראנקען־קאסע דער 18־יעהריגער הערש קראשקיעוויטש. דער בחור איז ארויסגעגאנגען אויף פרישע לופט אין דארף ארויס און צוליב די גרויסע היץ זיך גענומען באדען אין סטאוו אויף אזא ארט, וואס איז פאליציייש פערבאטען. פלוצלונג האבען די ארומיגע שפאצירענדע דערהערט שרעקליכע קולות פון א טרינקענדען. מען האט איהם מיט מיה ארויסגעקריגען פון וואסער א האלב־טויטען און איידער דער דאקטאר איז אנגעקומען, איז ער געשטארבען.

די יודישע ארבייטער און די ארבייטסלאזיגקייט

גרויסער ארבייטער־מיטינג אין „פלארא"

(—) שבת איז דורך די „פועלי־ציון" מיט די פראפ. פעראיינען, וואס שטעהען אונטער זייער השפעה (בעקליידונגס־בראנזשע, טראנספארט, פליישער, מעטאל, כעמישע, קעלנער, צוקערווארג און הויז־ווירטשאפט) צונויפגערופען געווארען אין „פלארא" א גרויסער ארבייטער־מיטינג, געווידמעט דעם יעצטיגען ווירטשאפטליכען קריזיס און ארבייטסלאזיגקייט אין לאנד. נים קוקענדיג אויף דער גרויסער היץ איז צום מיטינג געקומען א גרויסער ארבייטער־עולם.

די ה"ה דאזאר צוקערמאן, סטאלארסקי און בראנד האבען ארומגערעדט די סבות פון קריזיסען אין אלגעמיין און איצטיגע ווירטשאפטליכע און לאגישע סיטואציע אין לאנד.

אויסער דער אלגעמיינער פאליטישער רעזאלוציע וועגען קריזיס אין לאנד, איז אויך בעשלאסען געווארען זיך צו ווענדען אין מאגיסטראט, אז זי זאל אונטערנעמען אנ'אקציע, אז פאר די ארבייטסלאזע, וועלכע בעקומען נישט קיין מלוכה־אונטערשטיצונגען ווי אויך צו דער יודישער קהלה, זי זאל בעשטימען חודש'ליכע אונטערשטיצונגען פאר די יודישע ארבייטסלאזע.

ס'איז אויך אנגענומען געווארען א בעזונדערע רעזאלוציע וועגען ארייננעמען א קאמיסאר אין דער הונגער קראנקען־קאסע.

א לאדזער דירעקטאר ביים הארימאן־קאנצערן

(§) ווי מיר דערוויסען זיך איז אלס דירעקטאר פון הארימאן קאנצערן בעשטימט געווארען דער דירעקטאר פון דער לאדזער עלעקטראווניע ה' מאלא־משקא אלס צווייטער דירעקטאר איז בעשטימט געווארען דיר. אולמאן, אלס פערוואלטונגס־מיטגליד ה' סקולסקי.

מ'מאכט א כוסה און מ'כאפט זיך צו מעסערס

(§) בעת א הוליאנקע אין פארק יוליאנאוו האט נעכטען אויסגעבראכען א געשלעג צווישען יאן יאצקאווסקי פון דרעוונאווסקא 36 און דעם 26 יעהריגען לעאן קאלעצקי פון שיערקאווסקי 33. דער סוף איז געווען, אז ביידע האבען זיך דערלאנגט מיט מעסערס און דער פאגאטאוויע־דאקטאר האט ביי ביידע פעסטגעשטעלט טיפע וואונדען. צוליב מאנגעל אין פלאץ אין די שפיטאלען האט פאגאטאוויע נאכ'ן ערטייליען דער ערשטע הילף אפגעפיהרט אהיים.

ארויפגענומען דעם אומזאץ־שטייער פון עקספארט פון פלייש

(§) דאס פינאנץ־מיניסטעריום האט ארויפגענומען דעם שטייער פון עקספארט פון פלייש. אזוי ארום וועלען די עקספארטערען פון פלייש און אלע זייערע פירמען מעהר נישט צאהלען קיין אומזאץ־שטייער פון ארויסגעפיהרטען פלייש און אזוי ארום וועט דאס פוילישע פלייש אויפ'ן אינטערנאציאנאלען מארק ווערען קאנקורענץ־פעהיג.

נייע פארשריפטען וועגען פערקעהר

(§) דאס אינערן־מיניסטעריום האט צוגעשיקט א צירקולאר צו דער לאדזער וואיעוואדזטווא, אין וועלכען עס ווערט אנגעוויזען, אז די פערקעהר־פארשריפטען ווערען נישט אפגעהיטען דורך די אויטאבוסען־פיהרער, ראווערריסטען און מאטאציקליסטען. דעריבער ווערט אויפמערקזאם געמאכט, אז מען דארף די בעזיצער פון די דערמאנטע פערקעהרס־מיטלען גלייכצייטיג ביים ערטיילען ערלויבנישען געבען געדרוקטע פארשריפטען וועגען פערקעהר.

א גאנצע יודישע פאמיליע אין ווישניאווא גורא

פערגיפטעט פון שלעכטע מאכלים

(—) נעכטען אוונט האט מען אין לאקאל פון „לינת הצדק" געבראכט מיט א אויטא פון דער זומער־וואוינונג אין ווישניאווא גורא די פאמיליע קרעניצער פון קאמיענא 22, וואס א.ז. פערגיפטעט געווארען פון שלעכטע מאכלים. עס זענען פערגיפטעט געווארען מאן און פרוי קרעניצער, זייער 12 יעהריגע טאכטער און זייער פאטער. „לינת הצדק" האט זיך לאנג בעמיהט מען זאל די פערגיפטעטע פאמיליע אויפנעמען אין א שפיטאל אבער אומזיסט. אלע שפיטעלער זענען איבערפולט. בינו לבינו האט זיך פאר'ן „לינת הצדק" צונויפגעקליבען א גרויסער עולם נייגעריגע און אלע האבען געליארעמט ראטעוועט, וואס האט פערשטעהט זיך בלויז געשטערט די משמרים צו טון זייער פליכט. ענדליך האט מען די פאמיליע קרעניצער אפגעפיהרט אין שפיטאל ביים שטאטישען זאמעלפונקט אויף זאקאנטנא. ווי מיר דערוויסען זיך איז דער געזונד־צושטאנד פון די פערגיפטעטע נישט געפעהרליך.

דאס אויסטרוקענען די פאלעסיער בלאטעס

וועט קאסטען 130 מיליאן זלאטים

ווארשא. (טעלעפאניש) דאס ארבייטס מיניסטעריום ארבייט איצט אויס א פראיעקט וועגען אויסטרוקענען די פאלעסיער בלאטעס. ווי עס שטעלט זיך ארויס דארף דאס קאסטען 130 מיליאן זל.

קאנצלער מילער ערנסט קראנק

בערלין (ספ.) פון היידעלבערג איז אנגעקומען א ידיעה, אז דער קאנצלער מילער, וואס ווייל'ט דארט אויף קוראציע, איז פלוצלונג שווער קראנק געווארען אויפ'ן הארץ. עס זענען פון בערלין ארויסגערופען געווארען מעדיצינישע די בערוהמטעסטע פראפעסארען וואס האבען ערקלערט, אז מען מוז דעם קאנצלער תיכף מאכען אנ'אפעראציע. די אפעראציע איז געמאכט געמאכט געווארען, אבער דער צושטאנד פון חולה איז ווייטער זעהר א ערנסטער.

ליטא חלומ'ט זיך אלץ וועגען „בעוועגונגען פון פוילישע מיליטער"

קאוונא (ספ.) לעצטענס האט די ליטווישע פרעסע אנגעהויבען כסדר צו פערעפענטליכען סענסאציאנעלע ידיעות וועגען דער בעוועגונג פון פוילישען מיליטער ביי דער ליטווישער גרעניץ אזוי אנאך, זעהט אויס, וויל ליטא נאך דער לעצטער נאטע פון וואלדעמאראס'ן צו דער פעלקער־ליגע דערוויזען, אז פוילען טראגט זיך ארום מיט אגרעסיווע פלענער לגבי ליטא.

לעצטענס האבען זיך אין די ליטווישע צייטונגען בעוויזען א ידיעה, אז אין די גרענעץ־געביטען פון סובאלק, ווילנא און טראק געפינען זיך א רייהע פולקען, וואס זענען אנגעקומען אויף מאנעווערס.

לויט ידיעות פון די זעלבע צייטונגען האבען די פוילישע זעלנער געזאלט ערקלערען, אז עס וועלען דא איינגעארדענט ווערען גרויסע מאנעווערעס. אין שייכות דערמיט איז די ליטווישע גרעניץ־וואך אויף אלע גרענעץ־אפשניטען פערשטארקט געווארען.

אויפ'ן וועג קיין בוענאס־איירעס

(ענדע פון זייט 4)

פאר עגמת נפש איז ער בעגאנגען זעלבסטמארד. איצט פארט זי צו איהרם א קוזין, א שניידער, וואס האט זיך שוין זעהר גוט ארויפגעארבייט אין בוענאס איירעס. ער האט זי נאך געליבט אינ'דערהיים און איצט נעמט ער זי אראפ, און מיט איהר חתונה האבען.

צווישען די פאסאזשירען, וואס האבען זיך נישט געמישט מיט די עמיגראנטען האב איך בעמערקט 2 עלטערע העררען, מיט פעטע, גלאנציגע ליכטיקעס און גאלדיגע צווישקעס אויף די פעטע בייכער. איינער פון די יונגע עמיגראנטען האט מיר דערציילט, אז דאס זענען 2 זעהר געפעהרליכע פרויען־הענדלער. די עמיגראנטען האבען זיך דערפון בעצייטענס דערוואוסט, און מען מיידט זיי אויס, ווי די מצורעים, מען וויל מיט זיי נישט רעדען. אלס דייטשער יוד פון פראנקפורט, האב איך שוין פון לאנג געהערט, וועגען דער שרעקליכער פלאג, וואס האט זיך אנגעזעצט אויף דעם יודישען ישוב אין ארגענטינע. איך האב געוואוסט, אז בוענאס־איירעס איז דאס ארט, וואו עס שווימעלט און גריבעלט פון יענער באנדע אויסווארפען, וואס לעבען ווי די העסליכסטע פאראזיטען אויף דער געזעלשאפט. און האב מיר איצט געטראכט. לאז זיך מיר נאר מאכען א שטיקעל געלעגענהייט, וועל איך שוין אנלערנען די דאזיגע ברואים, אז זיי זאלען פערזאגען א צעהנטען נישט צו פערפיהרען קיין יודישע טעכטער.. אזא געלעגענהייט האט זיך מיר טאקע געמאכט, אבער נים אויף דער שיף, נאר ערשט שפעטער ווען איך בין שוין געווען אין בוענאס־איירעס. און וועגען דעם וועט מיר אויסקומען שפעטער צו שרייבען.

—0—

איבערזיכט פון אגערס

היינט 8 אין דער פריה וועט אויפ'ן דאלעף־פלאץ פארקומען אנ'איבערזיכט פון די דריי־יעהריגע און עלטערע אגערע, צום איבערזיכט דארף מען צושטעלען די אגער־פערד פון 1, 2, 3 און 4. קאמיסאריאט.

דעם 23. ד. ח. אינדערפריה דארף מען צושטעלען די אגער־פערד פון 5, 6, 7, 9, 12, 13 און 14 קאמיסאריאטען.

דעם 24 ד. ח. 8 א זייגער אינדערפריה דארף מען צושטעלען די אגער־פערד פון 8, 9 און 10 קאמיסאריאטען.

די פערד מוזען צוגעשטעלט ווערען מיט די אפשטאמונגס־צייגנישען.

אויף לאדזער טעמעס

געזונקענע סוחר'ישע מאראל

דער איצטיגער שווערער ווירטשאפטליכער קריזיס רואינירט נישט בלויז הונדערטער עקזיסטענצען, נאר דרוקט אויך אראפ די סוחר'ישע עטיק. מענשען, וואס האבען ביז נישט לאנג צוריק געהאנדעלט צווישען זיך און זענען געווען גוטע פריינט, געגאנגען איינער צום אנדערן אויף שמחות, ווערען מיט אמאל דם שונאים. מען קלערט אויס איינער אויפ'ן אנדערן, וואס אין דער קארט און מען וויל נישט איינזעהן, אז דער געפאלענער סוחר איז אליין א קרבן פון דער לאגע און ער ליידט דערפון, וואס זיין עהרליכער נאמען ווערט בעפלעקט אפט נישט צוליב זיין שולד.

אט בעקלאגט זיך פאר אונז א יודישער פאפיר־סוחר פון גאוואמיעסקע גאס, אז א צווייטער יודישער סוחר פון דערזעלבער בראנזשע און פון דערזעלבער גאס, א געוויסער מ. נ. ס. רודפ'ט איהם ער חרמה באשר דער קריזיס האט איהם צוגעדריקט צו דער וואנט. לאטש פריהער האבען ביידע יאהרען לאנג געהאנדעלט צוזאמען.

דער געפאלענער פאפיר־סוחר איז בעקאנט אלס עהרליכער מאן, פיהרט זיין געשעפט שוין זייט קנאפע 20 יאהר, איז תמיד געווען פונקטליך און עהרליך. די איצטיגע שווערע צייט האט איהם אבער רואינירט און ער קען זיך נישט אויסוויקלען פון זיינע פערפליכטונגען, בעט ער זיך אט ביי זיינע קרעדיטארען: לכשירחיב — און מע גע־פרויט איהם טאקי. זיין גוטער נאמען קאווירט דערפאר אייך. נ. מ. ס. וויל נים וויסען פון קיין יושר און זוכט מיט כל התחבולות דעם געפאלענעם לגמרי צו דערשטיקען.

אזעלכע פאקטען זענען מעשים בכל יום. און אט דאס, דער אונטערגאנג פון דער סוחרישער עטיק, איז נישט קיין קלענערע מכה, ווי דער עצם קריזיס, וואס ווערט אגב, צוליב דעם נאך מעהר פערשארפט!

פ.

—0—

טעאטער און קונסט.

נאר היינט און מארגען „קדוש השם"

די נעכטיגע פארשטעלונג, די צווייטע לויט דער רייה, פון דער „ווילנער טרופע" אין לאדז, איז ווידער אמאל דורך מיט אנ'אויסגעהויערען ערפאלג. די ארטיסטען און דאס שטיק זענען אויפגענומען געווארען מיט שטורמישע אפלאדיסמענטען.

„קדוש השם", שלום אש'ס מייסטער ווערק, וואס האט פערכישוף'ט ווארשא און איז דארט געשפילט געווארען העכער 180 מאל, געהט נאך ביי אונז היינט און מארגען.

אויף מיטוואך ווערט צוגעגרייט אלס פרעמיערע א. דומאוו'ס „דער זינגער פון זיין טרויער".

דיר. נארטשינסקי נעמט איבער דאס קאמעראל־טעאטער

זייט א פאר טעג האבען זיך אין לאדז פערשפרייט קלאנגען, אז דער געוו. לייטער פון שטאטישען טעאטער, דירעקטאר נארטשינסקי, נעמט איבער אויפ'ן נייעם טעאטער־סעזאן די לייטונג פון 3 לאדזער טעאטערן: דאס „קאמעראל־טעאטער", „פאפולארני" און איהר אפטיילונג ביי גייער'ן.

ווי מיר דערוויסען זיך, האט שוין ד"ר נארטשינסקי אפגעדונגען דעם זאל אין גראנד־האטעל פאר'ן קאמעראל־טעאטער.

„פאפולארני" און זיין פיליע ביי גייער'ן בלייבט ווייטער ביי דער פריהערדיגער לייטונג.

ווען איהר געהט אריבער די גאס

קוקט מיט אפענע אויגען: איהר קענט בלייבען אנ'אייביגער קאליקע

אדער גאר געפינען דעם טויט

היט זיך, מען זאל אייך נישט איבערפאהערן.

ארויסגענומען א לעבעדיג קינד פון קלאזעט־גרוב.

(§) אין קלאזעט פון הויז אויף 1 מאי גאס 1 האט דער סטרוזש נעכטען געפינען א ניי געבוירען קינד, וואס האט נאך ארויסגעוויזען שוואכע סמנים פון לעבען. ער האט דאס קינד ארויסגענומען און טעלעפאנירט נאך פאגאטאוויע און פאליציי. דער דאקטאר האט בעוויזען דאס קינד אפצוראטעווען און עס איז אפגעשיקט געווארען אין שטאטישען פינדעל־הויז. פאליציי זוכט די פערברעכערישע מוטער.

די עפענטליכע מיינונג.

פרייע טריבונע פאר ארטיקלען, בריף אין רעדאקציע און בעמערקונגען וואס האבען א געזעלשאפטליכען אינטערעס, פאר וועלכע די רעדאקציע נעהמט נישט איבער די פעראנטווארטליכקייט.

ענטפער אויפ'ן אפענעם בריף פון פרנס זעלמאנאוויטש

חשוב'ער ה' רעדאקטאר!

אין צוזאמענהאנג מיט דעם אפענעם בריף, וועלכען פרנס זעלמאנאוויטש האט פערעפענטליכט אין דעם פרייטאג'דיגען נומער פון אייער ז. צייטונג, בעט איך העפליכסט צו געבען פלאץ פאר'ן פאלגענדען ענטפער, פאר וואס איך דאנק אייך פאראויס.

עס איז נישט ריכטיג, אז אויף דער פראגע פון פרנס זעלמאנאוויטש צי האב איך פערבאטען די קהלה־אנגעשטעלטע צו ווייזען איהם די דאקומענטען פון דער פסח־אונטערשטיצונג און די נעמען פון די בכבוד'יגע אונטערשטיצטע, האב איך געזאלט האבען געענטפערט: יא, איך האב עס פערבאטען.

ריכטיג איז דאגעגען, אז די קאמיסיע (און נישט איך), וועלכע האט אנגעפיהרט מיט דער פסח־אקציע און איז געווען פולשטענדיג אויטאנאם, און האט בעזעצט אין דער הנהלה אלע רעכט פון דער פערוואלטונג, האט עס פערבאטען; אז דער פערבאט איז געווען גולטיג נישט בלויז דעם פרנס זעלמאנאוויטש, נאר בכלל אלע פערוואלטונגס־מיטגלידער; און אזא בעשלוס איז די קאמיסיע געווען געצוואונגען אנצונעמען טאקי צוליב דער אונפארלאמענטארישער און אונפעראנטווארטליכער האנדלונג פון פרנס זעלמאנאוויטש אליין, וועלכער האט פערעפענטליכט די נעמען פון די שליח־צבור, וועלכע האבען אויף זיך גענומען די פיינליכע מיסיע צו פערמיטלען צווישען דער קהלה און די שטילע בכבוד'יגע נויטבעדערפטיגע.

נישט ריכטיג איז, אז ווען עס האבען זיך פערשפרייט אין דער שטאט די קלאנגען וועגען די מיסברויכען פון די ארבייטער־פעראיינען ביים רעגיסטרירען די שטיצע־נעמער און פרנס זעלמאנאוויטש האט געפאדערט צו בעשטימען א קאנטראלע, האב איך זיך פער לאנג אפגעווארפען.

ריכטיג איז דאגעגען, אז אויף דער פערוואלטונגס־זיצונג פון 23/6 ה. י. האט פרנס זעלמאנאוויטש געפאדערט אוועקצושטעלען די פראגע פון שאפען א קאנטראל־קאמיסיע אויף דעם סדר־היום, וואס עס איז אויך געשעהן. צו דער דאזיגער פראגע האט אבער בכלל נישט געקענט קומען, מחמת עס האט פערפעהלט א קווארום, און טאקי צוליב דער שולד פון פרנס זעלם. אליין, וועלכער האט נאך פריהער מיט אנדערע פערוואלטונגס־מיטגלידער פערלאזט די זיצונג. דאגעגען האב איך די פראגע ארויסגעשטעלט גלייך אויף דער נעכסטער זיצונג פון דעם 24/6. דער פארשלאג איז אבער אפגעפאלען צוליב דעם פשוט'ען טעם, וואס אליין דער פארשלאג־געבער פרנס זעלם. איז צו דער זיצונג נישט געקומען. אויף דער לעצטער זיצונג האט פרנס זעלם. ווידעראמאל אויפגעהויבען די פראגע, האט אבער די פערוואלטונג אפגעווארפען דעם פארשלאג: ווידער אמאל צו שטעלען די פראגע אויף דעם סדר־היום.

דורכאויס טענדענציעז און פאלש איז בעלויכטען אויך די געשיכטע מיט די 360 גילדען, וואס די קאמיסיע פאר סאציאלער הילף האט בעשטימט פאר „איינעם, וואס וואוינט אין 4 צימערן מיט א קוך, האט נאר 4 קינדער, פון וועלכע 3 לערנען אין פריוואט־גימנאזיום און איינער אין אוניווערזיטעט".

אמת איז, אז אט דער „איינער" וואוינט אין 4 צימער מיט א קוך, אמת איז אבער אויך, אז שוין א צייט לאנג איז ביי איהם א האלבע וואוינונג פערדינגט צו סאב־לאקאטארען; טאקי האט ער א ראטמאכער און א הונגער בעקאנטער גימנאזיע, אבער די טאכטער לערנט זיך דארט צוליב איהרע גרויסע פעהיגקייטען און ערווארבענער סטיפענדיע גענצליך אומענטגעלטליך; טאקי איז א קינד פון דעם „איינעם" געגאנגען אין אוניווערזיטעט, עס איז אבער געווען געצוואונגען איבערצורייסען מיט א צייט צוריק די ווייטערע בילדונג; פעסטגעשטעלט איז אויך געווארען, אז פון צייט צו צייט ווערען געמאכט געלד זאמלונגען פאר זיינעטוועגען.

אט אזוי זעהט אויס דער „איינער", וואס וואוינט אין 4 צימערן מיט א קוך.. און עס איז געווען טרויעריג, אז אזא איינער איז געווען געצוואונגען אנצוקומען צו דער קהלה, אז זי זאל איהם ארויסשיקען קיין „מרפא".

די אלע פרטים האט אויפגעקלערט אויף א זיצונג דער פארזיצער פון דער סאציאלער הילפס־קאמיסיע, א חויע, ווען איך אליין האב דאס פעסטגעשטעלט נאך א גענויער חקירה ודרישה. עס איז דעריבער א חידוש ווי אזוי פרנס זעלמאנאוויטש האט זיך גענומען שלאגען איצט צו פערעפענטליכען דעם ענין און לגמרי פערשווייגען דעם ענטפער, וואס ער האט בעקומען אויף זיין אינטערפעלאציע.

אט אזוי זעהען אויס די טענות פון פרנס זעלמאנאוויטש אין ליכט פון דער ווירקליכקייט.

מיט דרך־ארץ

(—) י. ל. מינצבערג

פרעזעס פון דער קהלה־פערוואלטונג.

נייער אייזענבאהן-פאהרפלאן

גילטיג פון 15. מאי 1929

לאדזשער פאבריק-באהן

פון לאדז

2.00	קיין ווארשע
4.45	" " (שנעלצוג)
6.40	" קאלושעק (אנשלוס מיט ווארשע שנעלצוג)
7.45	" ווארשע (שנעלצוג)
8.30	" קאלושעק (זונטאג און חגאות)
10.05	" "
10.50	" "
12.05	" " (אנשלוס מיט ווארשע שנעלצוג)
14.20	" ווארשע
14.40	" קאלושעק
15.40	" "
16.15	" גאלקוווע
16.35	" ווארשע
17.35	" קאליושעק
18.30	" " (אנשלוס מיט ווארשע שנעלצוג)
19.05	" ווארשע
19.35	" קאלושעק
20.32	" "
21.05	" ווארשע
21.40	" קאלושעק
23.15	" ווארשע

קיין לאדז

1.30	פון ווארשע
5.05	" "
6.52	" קאלושעק
7.28	" "
7.50	" "
8.42	" "
9.08	" אנדזשעיעוו (מאנטאג און נאך יום-טוב-טעג)
9.45	" קאלושעק
11.12	" ווארשע
12.17	" קאלושעק
14.07	" ווארשע
16.04	" קאלושעק
16.25	" ווארשע
17.47	" ווארשע
19.25	" גאלקווע
20.28	" ווארשע
20.42	" " (שנעלצוג)
21.17	" קאלושעק (ווכטאג און חגאות)
22.12	" " (זונטאג און חגאות)
22.52	" ווארשע

קאלישער באהן

פון לאדז

0.20	קיין קוטנע (אנשלוס מיט דאנציג און גדיניע)
2.05	" פויזען
3.02	" ווארשע
6.37	" " (שנעלצוג)
7.30	" "
7.50	" פויזען
8.55	" קאלושעק
9.38	" קוטנע
10.15	" זבאנשין
12.40	" קוטנא
12.50	" פויזען
13.20	" ווארשע
13.39	" "
15.15	" קוטנע
15.25	" פויזען און זבאנשין
15.50	" קוטנע און פויזען
18.41	" לאוויטש
19.30	" אסטראווע
20.12	" לעמבערג און סקאושיסקע
20.35	" אלעקסאנדראווע, דאנציג און גדיניע
21.55	" פויזען און זבאנשין
22.15	" קאטאוויץ און קראקע
23.06	" זבאנשין (שנעלצוג)

קיין לאדז

1.50	פון ווארשע
2.46	" אסטראווע
6.28	" פויזען און זבאנשין (שנעלצוג)
7.12	" פויזען און זבאנשין
7.14	" קאטאוויץ און קראקוי
7.28	" קוטנא
8.05	" גדיניע, דאנציג איבער קוטנע
8.45	" אסטראווע
9.26	" לעמבערג (איבער סקאושיסקע)
10.06	" ווארשא (שנעלצוג)
12.34	" "
13.15	" פויזען
13.25	" פויזען און זבאנשין
15.28	" פויזען
18.50	" קאלושעק
19.16	" לאוויטש
19.45	" פויזען (שנעלצוג)
20.02	" דאנציג, גדיניע און קוטנע
21.40	" ווארשא
22.01	" אלעקסאנדראווע
22.08	" ווארשא (שנעלצוג)
23.15	" פויזען

דרוקזאכען

»»» אלערליי «««

ווערען שנעל, און פראמפט אין דער פיינסטער אויס-פיהרונג און מאדערנסטער שריפט אויסגעפערטיגט. —

קלעפסידרעס

ווערען אין פערלויף פון :–: 1 שעה :–: געדרוקט און אויסגעקלעפט אין דער גאנצער שטאט.

בוכדרוקעריי

ע. און מ. האמבורסקי

פיעטריקאווער 16, טעלעפאן 47

לעטשניצע

17 זגיערסקא 17, טעל. 16-33

אלערליי קראנקהייטען ווערען עמפאנגען דורך ספעציאליסטען דאקטוירים פון 9 פריה ביז 6 אווענד.—מאסאזש, עלעקטריזאציע, פאקען-שטעלען, קינסטליכע מערגזוצ"ן-פערטראלוגען אימפינגען געגען שקאר לאטינע.

געגען בעלוינונג!

פאהרענדיג פון לאדז קיין זשאקאוויץ פרייטאג דעם 19. יולי 5.30 אווענד איז פערלוירען גע-גאנגען א פארטפעל, אין וועלכען ס'האבען זיך געפינען פאלגענדע געגענשטאנדען. מזומנים געלד 55 זלאטיס, 4 וועקסלען אויף א סומע פון 575 זלאטיס. 1) 100 זלאטיס, צאהלבאר ד. 15|8 ד. י. אין גאסטינין אונטערגעשריבען דורך מ, ל. ענגעלמאן, ארדרע ג. ד. מאיראנץ. 2) 100 זלאטיס צאהלבאר ד. 22|8 ד. י. אין דאמביע, אויסשטעלער ח. הארקאוויטש, ארדרע י. הארקאוויטש. 3) 100 זלאטיס, צאהלבאר אין לאדז, ד. 22|10 ד. י. אונטערגעשריבען דורך יעקב בעלפער, ארדרע פירמע ברוינער און ראגאזשינסקי. 4) 275 זלאטיס ארדרע ג. פעלצמאן, צאהלבאר אין לאדז ד. 15|12 ד. י. א מיליטער-ביכעל אויפ'ן נאמען הלל ראגאזשינסקי, פאביאניץ, א פראטעסט אויף 140 זלאטיס אויסגעשטעלט דורך חנה שיליט, וולאין און אנדערע דאקומענטען, וועלכע האבען נישט קיין שום ווערט פאר'ן פינדער.

די אויבענאויסגערעכנטע וועקסלען ווערען ערקלערט פאר אונגילטיג. אלע בעהא-רעכישען זענען שוין מארגענומען געווארען. דער ערליכער פינדער ווערט געבעטען גע-גען דער בעלוינונג, וואס געפינט זיך אין פארטפעל אפצושיקען ווסכאדניא 22 ביי ה' סקורקא, עווענטועל אין פאביאניץ, ראגאזשינסקי, פאפושעסנא 7.

3375

Duży sklep — z — wystawą

nadający się na każden interes w najlepszym punkcie przy Piotrkowskiej może być z dużą piwnicę z elektrycznem oświetleniem. Tamże: **2 pokoje z kuchnią** duże słoneczne korytarz kąpielowy wygody. do oddania razem lub oddzielnie. Oferty do Redakcji sub.: „Centrum" 3325

ס'איז איבריג צו קומען קיין לאדז.

מיר ערלעדיגען אלע ענינים אין די געריכטען אין אין אלע מלוכה'שע, קאמונאלע און פריוואטע אינסטיטוציעס אין לאדז, ווארשא, אין גאנץ פוילען און אין אויסלאנד.

אינטערווענציעס, פערט-עטונגע, בעראטונגע אינפארמאציעס. פערמיטלונג אין אלערליי ענינים: וועקסעל-אינקאסא, קלויזולעס. זאבעזפיעטשעניעס אויסהונפטעו און בעאבאכטונגען.

ביורא „ארגוס", לאדז, זאכאדניא 36

מיר זוכען קארעספאנדענטען און מיטארבייטער :–:–: אין אלע שטעט און שטעטלעך. :–:–:

צוליב דער שווערער צייט זענען די פרייזען ערמעסיגט

וויכטיג פאר אורלויב-פאהרער!

ווילט איהר אייער אורלויב גוט פערברענגען? פאהרט אויף אפרוה נאר אין בעוואוסטען

פענסיאנאט „WYGODA"

נאר 8 זלאטיס טעגליך

St. GŁOWNO, Polenice. Wila Misiaka obok Nowego Otwocka w lesie

גרויסע זוניגע צימערן, כשר'ע, היגיענישע קיך, שעהנע געגענד. קאנקורענץ-פרייזען—30% ביליגער ווי איבעראל;

בעמערקונג: באטגעוואנד און נויטיג מיטצובריינגען.

צו ווענדען זיך דירעקט צו פרוי אפעל אין פענסיאנאט „וויגאדא"

— פאר יונגדליכע און קרענקעלעכע —

אין לאדז ערטיילט אויסקונפט: אפעל, זאוואדזקא 23, אין הויף, 2-טען איינגאנג, לינקס, פארטער. פון 2—4 און פון 6—8.

היפאטעקען-געלד

צו ביליגע צינזען

אויף בערלינער הייזער

בעזארגט שנעל

Ch. Regenwetter

Berlin S. 14, Stallschreiber № 33

Telefon: Dönhoff 4337.

DYREKCJA

Gimnazjum Humanistycznego Męskiego

I. KACENELSONA

Cegielniana 28, tel. 51-79

איז מודיע, אז נייע איינשרייבונגען פון שילער נעמט אן די קאנצעלאריע טאג-טעגליך פון 11—2 פארם. און פון 4—7 נאכמ.

מעכאנישע שלאסעריי און שווייסעריי

J. REDER, Łódź

Konstantynowska 11 (róg Zachodniej)

כ'נעהם אן פערשידענע מאשינען-רעפעראטורען ווי צופאסען פער-שידענע מאשינען-טיילען. און אויטאגענישע שווייסונגען.

אכטונג שטריקער!

איך שטעל צו מישען מיט מעסטערס פון 30 זל. אן רעיעלע אויספיהרונג.

פריוואט-וואוינונג גדאנסקא 20 וו. 17.

לעזט און אבאנירט

— דאס —

לאדזשער טאגעבלאט

Ogłoszenia Fuchs'a to mur

o który oprzeć się może najbardziej zachwiana firma; nie upadnie nigdy, skoro tylko się zwróci o radę reklamową do

Akwizycji ogłoszeń

FUCHS'a

Piotrkowska 50, tel. 21-36

ווען איהר ווילט וויסען,

ווי אזוי עס האט אויסגעזעהן דאס לעבען פון אונזערע יודען אין פוילען, דארפט איהר לעזען

„דרייסיג דורות יודען אין פוילען"

פון גרשם באדער

אין גרשם באדער'ס „דרייסיג דורות יודען אין פוילען" ווערט אויף 511 גרויסע געדיכטגעדרוקטע אקטאוו-זייטען דערצעהלט אלעסדינג, וואס עס איז פארגעקומען ביי די יודען אין פוילען. בשעת א צייט פון 8 יאהר-הונדערטער פונ'ם ערשטען טאג וואס זיי זע-נען אהין אנגעקומען, ביז צום דורכפאל פונ'ם לעצטען פוילישען „מיאטעזש", ווי אזוי זיי האבען געלעבט און וואס זיי האבען געליטען, פון וואנען זיי זענען געקומען און די לעגענ-דען, וואס זענען מיט זייער לעבען פערבונ-דען. ווי אזוי עס זענען געווען איינגעארדענט זייערע קהלות און ווי עס האבען אויסגעזעהן זייערע פרנסות. וואס פאר א צורה זיי האבען געהאט אין גאס און ווי ס'האט אויסגעזעהן אין זייערע היימען, זייער פאליטישע לאגע און זייער גייסטיגע ענטוויקלונג. ביז פוילען איז געווארען א צענטער פונ'ם יודישען לימוד, פון די גרעסטע פוסקים און מפלפלים, פון דער קבלה, פון חסידות און השכלה. דער „ועד ארבע ארצות", וואס די פוילישע קעניגע האבען פון איהם געמאלט מאכען און וואס ער איז ווירקליך געווארען.

צום אינהאלט פון דעם בוך זענען צוגע-געבען 48 בילדער, וואס דער גרעסטער טייל איז נאך ביז היינט אין ערגיץ נישט פער-עפענטליכט געווארען. דאבעי איז כדאי צו וויסען, אז אזא בוך וואס זאל ארומנעמען דאס גאנצע עקאנאמישע און קולטורעלע לעבען פון די יודען אין פוילען, בשעת דרייסיג דורות, איז נאך איבערהויפט נישט פארהאן אין קיין שום שפראך.

– פרייז פונ'ם בוך געבונדען 3 דאלאר. – אין א לוקסוס-אויסגאבע מיט פראכט-באנד פינף דאלאר.

ביבליאטעקען אין פוילען קריגען דאס בוך מיט 50 פראצענט ביליגער און זיי וועלען נאך אויסערדעם בעקומען אלס פרעמיע גרשם באדער'ס „אייביגע אמת'ן", וואס קאסט אליין צוויי דאלאר.

בעשטעלונגען צו אדרעסירען:

GERSHOM BADER

4011 Sea Gate Ave., Brooklyn

N. Y. U. S. A.

ארויס פון דרוק:

הערשעל ע — שבתאי'פ'ינטראקט (לידער)

2 זלאטים

דאס קלאסישע ווערק:

2) פרידריך שילער—ווילהעלם טעל (סצאטער-שטיק)

יודיש: הערשעלע — 5 זלאטים.

צו בעקומען אין אלע בוכהאנדלונגען

8-טונג!

דאס

לאדזשער טאגעבלאט

בעקומט מען טעגליך 6 א זייגער פריה אין אלע באהן-קיאסקען פ

„רוך" („Ruch")

א סאמאכאד

א האלב-שווערען פון פירמע „שעווראלעט" ווערט געזוכט צו קויפען.

גאמאלינסקי, קילינסקא 97 3897

אויף

א שטוב

זשעלאנא 55

צוזאהר מיט'ן טראמוואי 17 פון זאפארע איבערצונעבען.

צו ערפאהרען ביי ווינער, זשעלאנא 55.

עלעגאנטע

שייטלען

(א לא גארסאן) ווי אויך צו פריזירען נעמט אן די לאנג-יעהריגע פריזירקע פרוי גארנעצקא, מאגיסטראצקא 1. אלע ארט בעשטעלונגען, וואס געהט אריין אין געביט פון פריזירעריי ווערען פראמפט און פינקטליך אויסגעפירט, מעסיגע פרייזען.

קנה חכמה קנה בינה ואל תט מאמרי פי

אז דו דארפסט ערלעדיגען סאנדראווע זאכען זאלסט דו גלייך קומען צו לויפען אין ביורא

17 פיעטריקאווער 17

52 זאכאדניא 52

אז תלך לבטח דרכך

ווייל אין ביורא ביי ה' מאנעלא ווערט גע-זיסענהאפט ערלעדיגט און געשריבען אלע סאנדראווע זאכען, ביטעס, קלאוזולעס, זאפעז-פיעטשעניעס אויף אלע שטעט אין פוילען, קארנע און צייוויל אפעלאציעס, אדוואקאציעס אונטערצייזעס, ספעציאליסט פון שותפות-אקטען, איבערזעצונגען אין אלע שפראכען

מיט אכטונג

י. מאנעלא פיעטריקאווער 17

דורכגאנג זאכאדניא 52

לייב-ביבליאטעק

א. נ. א. אייזענשלאס

פאלודניאווא 11, לינקס אפיצינע 3 שטאק

די לייב-ביבליאטעק איז טעטיג טעגליך חוץ דינסטאג פון 6—9 אווענד, שבת פון 10—1 און 6—9 אווענד.

פוילישע שפראך

ווערט ערלערנט גרינדליך דורך א קורצער צייט

חסכארניא 29, וו. 3.

אין יעטוועדער יוד. פאמיליע

מוז זיך געפונען דער איינציגער יודישער ארגאן פאר היגיענע און מעדיצין

„פאלקס-געזונט"

(7-טער יאהרגאנג), אויסגאבע „טאז" — „אזע" עדט. ד"ר צ. שאבאד (ווילנע). פרייז: א יאהר—ר גילדען; א 1/2 יאהר—3 גילדען; א 1/4 יאהר—1.50 גילדען. אדרעס רעד. „פאלקס-געזונט" ווילנע פ. ק. א. 80.694. וויכטיגע פרעמיעס! עצות אומזיסט

טיכטיגע און רעיעלע אגענטען ווערען געפאדערט איבעראל!

ערשט ערשינען

איז פערלאג פ. גראובארד, ווארשא

„אמאל און היינט"

זאמלונג היסטארישע ערצעהלונגען און בעארבייטע לעגענדעס פון נאהענטען און ווייטערן עבר.

פון חיים לעוויז.

הויפט-פערקויף

קאאפעראטיוו „ביכער" און „קולטור-ליגע" ווארשע

אבאנעמענטס-פרייזן: [illegible] — 1,25 דאלאר. [illegible] 60% [illegible]

Redaktor-wydawca B. Hamburak

Tłocznia: E. i M. Hamburskich w Łodzi, Piotrkowska 14.